

คิริมาขเนทสูตร

จำนวนเทศนาของเก่า

พระอุบาลีคุณูปมาจารย์ สิริจนฺตเถร วัดบรมนิวาส

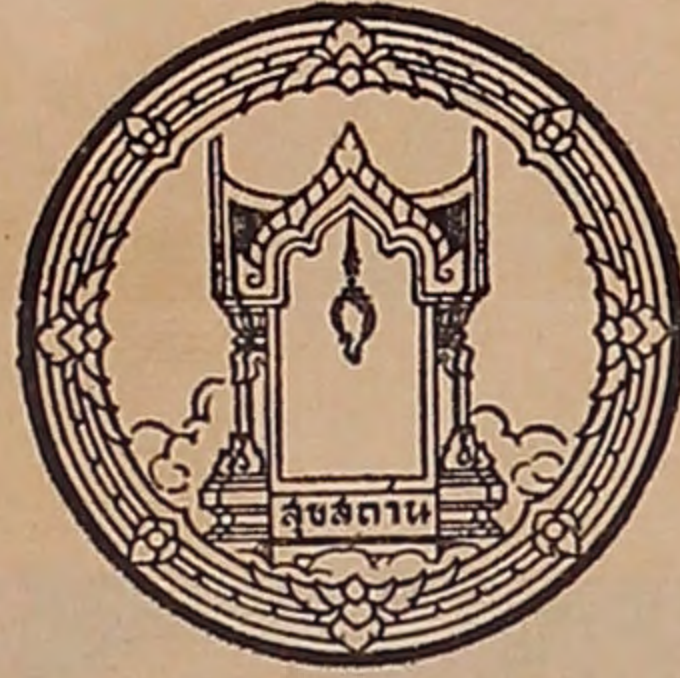
ตรวจแก้และรับรอง

พระภิกษุทีฆฐธมฺโม (เปา สุขสถาน)

พิมพ์แจกเป็นธรรมทาน

จำนวน ๑๐๐๐ เล่ม

วันที่ ๑ มกราคม ๒๕๐๒

คิริमानานทสูตร

ลำนวนเทศนาของเก่า

พระอุบาลีคุณูปมาจารย์ สิริจนฺตเถร วัดบรมนิวาส

ตรวจแก้และรับรอง

พระภิกษุทิฏฐธมฺโม (เปา สุขสถาน)

พิมพ์แจกเป็นธรรมทาน

จำนวน ๑๐๐๐ เล่ม

วันที่ ๑ มกราคม ๒๕๐๒

พระภิกษุทีฆฐมโม (เปา สุขสถาน)

อายุ ๗๓ ปี

พรรษา ๑๐ พรรษา

คำนำ

คำปรารภในขั้นต้นเมื่อได้รับ แจกหนังสือกรรมานนทสูตร
ฉบับนี้ไว้แล้ว ได้ตั้งใจพยายามตรวจหาเหตุผล ตามคำสอน
ของพระพุทธเจ้า เหตุผล ก็คืออยู่ที่ศรัทธาความเชื่อในคุณ
ตรัสรู้ของพระตถาคต แล้วคนควาหาเหตุผล ก็รู้สึกว่าถ้าเราทำ
เหตุดี ผลก็ดี ทำเหตุชั่วผลก็ชั่ว เลยละความชั่วตั้งหน้าประ-
พาศความดี แล้วก็ได้รับผลดี ก็เผื่อไปยึดเอาผลดีเข้าไว้
เลยกลายเป็นชั่วไปอีก เพราะเห็นว่าเราทำตัวดีกว่าเขานั่นเอง
มันจึงกลายเป็นชั่วไป เพราะดีชั่วเป็นตัวกิเลส สุขทุกข์เป็นตัว
วิบาก แล้วตั้งหน้าทำความดีแต่ไม่คิดดีเลยรู้สึกสบาย ถ้าหมด
ดีหมดชั่ว หมดสุขก็หมดทุกข์ นับว่าไม่เสียชาติเกิดมาได้
พบนิรามิสสุข ที่ไม่มีทุกข์มาเจอบนจึงเกิดความเลื่อมใส ได้
ชวนญาติมิตรช่วยกันบริจาคทรัพย์ ตามกำลังศรัทธาความสามารถ
พิมพ์ขึ้นไว้ ๑๐๐๐ ฉบับ เท่ากับเป็นการต่ออายุพระพุทธศาสนา
ให้ถาวรเป็นอนุสรณ์ไปในภายหน้าด้วยความจริงใจที่แท้จริงเพราะ
กรรมานนทสูตรนี้ นับว่าเป็นธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธ
เจ้าหรือจะว่าเป็นผู้แทนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ได้ หรือ
จะว่าพระองค์ได้ทรงประดิษฐานอยู่ในโลกนี้ ได้ตรัสสั่งสอนอยู่
ณ บัดนี้สมกับพระพุทธภาษิตที่ตรัสสั่งไว้โดยปัจฉิมโอวาท ว่า
อามันจยามิโวภิกขเว คุกรสงฆ์ทั้งหลายหรือพุทธบริษัททั้งหลาย
ถึงแม้ตถาคตนิพพานแล้วก็อย่าได้น้อยเนื้อต่ำใจเลย มรรคผลก็
จะได้อย่างตถาคตอยู่เหมือนกันฉะนั้น ขอท่านทั้งหลายจงอย่าได้

ตั้งความประมาท จงหยิ่งความเพียรให้ถึงพร้อม ท่านจะประสบ
 สุขที่ต้องประสงค์โดยไม่ต้องสงสัย ฉะนั้นท่านผู้ใดที่ได้รับคริ-
 มานนทสูตรฉบับนี้ไว้ จงเก็บไว้ในที่อันสมควร แล้วจงทำ
 สักการบูชาเพราะเป็นโอวาสของพระพุทธเจ้า จงรักษาไว้ให้ดี
 อย่าได้ถูกดูหมิ่นทิ้งไว้ในที่อันไม่สมควรซ้ำ ๆ นาน ๆ ท่านจง
 เอามาอ่านตรวจตรองของทลกกก็จะตนชน จะพบขุมทรัพย์ที่
 ต้องประสงค์สมปรารถนาไว้เป็นเทียงแท้ เพราะเป็นของที่ไม่จริง
 พระองค์ไม่ทรงแสดงเลย แต่พวกเราไม่จริงก็ไม่พบของจริงเท่า
 นั้น อนึ่งหนังสือคริมานนทสูตรฉบับท่านเจ้าคุณอุบาลีคุณ
 ปมาจารย์ท่านเป็นผู้ตรวจเกลาสำนวนให้ชัดเจนขึ้น ฉะนั้นใน
 การจดพิมพ์หนังสือฉบับนี้ขึ้นเป็นธรรมทานหากกุศลผลบุญอัน
 จะพึงมีพึงได้ด้วยกรณีใด ๆ ก็ดี ขอ กุศล ผล บุญ อัน นงมีส่วน
 เฉลี่ย ถึงท่านผู้รจนา หนังสือนี้ และท่านทั้งหลาย ที่ ได้ร่วม กุศล
 ธรรมทานอันนี้จงทั่วถึงกันเทอญ.

พระภิกษุทิฏฐมโม (เปา สุขสถาน)

วัดศรีธรรมโสภณ ตำบลนิคมสร้างตนเอง

จังหวัดลพบุรี

รายนามผู้บริจาคทรัพย์สินสร้างหนังสือ

1. พระภิกษุทิฏฐิธมฺโม (เปา สุขสถาน)	1215	บาท
2. นายสอน นางปาน อาษา	200	,,
3. นายอิน กล่อมใจ	100	,,
4. นายสมบูรณ์ บุญเพียร	29	,,
5. นายไต้ เพ็งพงศา	20	,,
6. นายสมบุญ นางนา ผาสข	20	,,
7. นางนันท สมบัติ	20	,,
8. นายวงษ์ อุนรอด	10	,,
9. นายสนั่น นางปราณี อุดมสุวรรณ	10	,,
10. นายทองหล่อ นางแหวน กิจทรัพย์	10	,,
11. นายประสงค์ นางแจลัม สังข์มงคล	10	,,
12. พระเชอ วัดท่าราบ	10	,,
13. อุบาสกปาน ชื่นชมกลิ่น	10	,,
14. อุบาสกน้อย ทองลี	10	,,
15. นายพั้ว แยมเกต	5	,,
16. นายสอน ทรัพย์อนันต์	5	,,
17. นายเตี้ยว โตเสวก	5	,,
18. นายไปล่ เงินกร	5	,,
19. นายสน วงษ์ฉิม	5	,,

20.	นายพัก ^๔ เซษฐีสุมบัต	5	,,
21.	นายเปลื้อง นาคนวม	5	,,
22.	นายเกษม ท่อนาค	5	,,
23.	นายย่อย นางสังัด จันทรปรุง	5	,,
24.	นายสำอาง เมืองงาม	5	,,
25.	นายพัด เจ้ากรมทอง	2	,,
26.	นางชิต จันทรเต็ม	1	,,
27.	นายเหรียญ มีเดช	1	,,
28.	นางบุญช่วย สิงห์โต	1	,,
29.	นายบัน เลื่อม่วง	1	,,
30.	นายเฉลียว นางฉอ้อน สุขสถาน	200	,,
31.	นายสินธุ์ นางบุญยืน สุขสถาน	20	,,
32.	นายประเสริฐ สุขสถาน และครอบครัว	250	,,

รวมเงินผู้บริจาคทั้งสิ้น 2200 บาท

๒๐ แก้คำผิด

หน้า	บรรทัด	คำผิด	คำถูก
๒	๑๓	ทุกประการ	ทุกประการ
๓	๗	ชาติิน	ชาตินี้
๓	๑๒	สิ่งใดเลย	สิ่งใดเลย
๒	๖	ปรารถนย	ปรารถนา
๑๔	๑๔	ดั่งนี้แล ฯ	ดั่งนี้แล ฯ
๑๕	๕	ความสุข	ความสุข
๑๕	๑๒	ไม่ก็	ก็ไม่
๑๕	๑๔	นรง	นรก
๑๖	๑๗	ให้ท่าน	ให้ทาน
๑๖	๕	บัจจัท	บัจจัย
๑๖	๖	ปรานีถ	ปรานีต
๒๑	๗	คาม	ความ
๒๑	๑๕	จิง	จึง
๒๔	๒	ถ้อ	ถ้อ
๒๔	๒	ให้	ให้
๓๓	๑๐	ปรารถนา	ปรารถนา
๓๓	๑๑	บำเพ็ญ	บำเพ็ญ
๓๓	๒๑	บำเพ็ญ	บำเพ็ญ
๓๓	๑๖	นพพาน	นิพพาน
๔๓	๑๓	ได้	ได้
๔๖	๒๑	เป็น	เป็น
๔๘	๑๖	อยู่	อยู่
๕๖	๑๐	ระงับ	ระงับ
๕๖	๑๓	ที่	ที่

พระคริมาณนทลัตร์

กณทที่ ๑

เอวมเม สุตฺติ เอกํ สมยํ ภควา สาวตถึยฺย วิหริตี เขตวเน
อนาถปฺปณฺฑิตกสฺส อาราเม ตตฺร โข อายสฺมา คิริมาณนุโท
อาพาธโก โหตี ทุกขโธตี ฯ

วาระนจกแต่ดงพระศตฺรอนหนง อนโบริณาจารย์เจ้าหากกำหนด
ไว้ว่า คิริมาณนทลัตร์อ้างเนอความว่า ครังปฐมสังคายนา พระมหา
สังคาหกเถรเจ้าทงหลาย ๕๐๐ องค์ หย่อนโอกาสไว้ให้พระอานนท์
องค์หนง ได้เข้ามาสู่ทประชุมพร้อมกันแล้ว คอยพระอานนท์องค์เดียว
ซงกาลดงเจริญสมถวิบัติส่นาอยู่ ยังไม่ได้สำเร็จเป็นพระอรหันต ครน
พระอานนท์ได้สำเร็จเป็นพระอรหันตแล้ว ก็เขาจตตถฌานเอาปฏิวิ
กัตถนเป็นอารมณ์ ไปปรากฏบนอาสนะท่ามกลางสังฆม ให้พระสังฆม
ความสังสัยในอรหัตตคุณทถาคัดตบณณคฺหา ปฏิญญาคนในอเสชภูมิ
ด้วยประการฉะนแล้ว พระมหาสังคาหกเถรเจ้าทงหลาย มพระมหา
กัตถปเป็นประธาน จึงได้อาราธนาขอเชิญให้พระอานนท์ชนงเห็นอ
ชรรมาสน์ แต่ดงพระศตฺตณคปิฏก ยกคิริมาณนทลัตร์นชนบนทตง
ลำดับไว้อย่างน ฯ พระมหากัตถปเถรเจ้าจึงถามพระอานนท์ว่า
อานนฺท ดูก่อนอานนท์ พระศตฺรอนขอว่า คิริมาณนทลัตร์น พระ
พุทธเจ้าแต่ดงแก่บคคตผู้ใด และตรัดเทศนามวิตถารพิศดารอย่างไร
ขอให้พระอานนท์เถรเจ้าจงแต่ดงต่อไปในกาลบัดน อถโข อายสฺมา
อานนฺโท ลำดับนพระอานนท์เถรเจ้าผู้หนึ่งอยู่บนชรรมาสน์ได้โอกาส

แต่พระองค์มีดวงใจดวงเดียวที่ชนาพระองค์ตรน มีคำปฏิญาณในเบื้องหน้า
 เอมเมสตุ ดงน ข้าพเจ้าผู้ขอว่าอานนท หากได้ด้อมมาแต่พระผะอบ
 แก้ว กถาคอพระโอรุแห่งพระพุทชเจ้า ดำเนินความว่า เอกิ สมย
 สัมยกาตคาบหนง พระผู้มพระภาคสัมมาสัมพุทชเจ้า เสด็จดำราย
 พระอริยาบถอยู่ ณ พระเชตวันมหาวิหาร อันเป็นอารามของอนาถบิณ-
 ทกเครัชฐี สร้างถวยโกถกรงส์วถถ ในกาลนพระผู้เป็นเจ้าขอว่า
 ครมานนทเถระผู้มอายุ อาพาธโก เกิดอาพาธหนักเหลอกาตงทจะ
 อดกถน พระผู้เป็นเจ้าจึงให้เชญข้าพเจ้าผู้ขอว่าอานนทเข้าไปยงส์นาก
 แห่งตนแล้ว จึงกล่าววว่า อานนท ดูก่อนอานนท ข้าพเจ้าผู้ขอว่า
 ครมานนทน บงเกิดอาพาธหนักเหลอกาตงทจะพงอดกถน ไม่สามารถ
 จะไปเฝ้าพระผู้มพระภาคเจ้าได้ ขอนมิตท่านอานนทนำเอาอาการ
 อาพาธอน ราย แรง แห่ง ข้าพ เจ้า ไป กราบ ทูล ให้ดมเด็จพระผู้ม พระภาค
 เจ้าให้ทรงทราบ เพอทรงพระมหากรุณาสังเคราะห์ให้ทุกขเวทนา
 เจ็บปวดชง เบียดเบียดพ อยู่ในร่าง กาย แห่ง ข้าพเจ้าผู้มขอ ว่าครมานนทน
 ระวังอนตรธานหายเถด ข้าพเจ้าผู้ขอว่าอานนทรีบเถรวาทแล้ว ก็ไป
 เฝ้าพระผู้มพระภาคเจ้า กราบทูลอาการแห่งอาพาธและทุกขเวทนา
 ตามคำสั่งของพระครมานนทให้ทรงทราบทุกประการ ๗ อถโฆ ในกาล
 นน ดัมเด็จพระผู้มพระภาคเจ้า เมื่อได้ทรงทราบอาการแห่งพระผู้เป็น
 เจ้าครมานนทดงนแล้ว จึงตรัสแก่ชา ๗ อานนทว่า อานนท ดูก่อน
 อานนท ท่านจงกดับไปสู่นักของท่านครมานนทโดยเร็ว แล้ว
 พระองค์ครัดต่อไปว่า วิสุทชจิตเต อานนท เทวสญญา สุตวา
 โส อาพาโธจानโส ปฏิปสสมุภยขย ดงน ดูก่อนอานนท เมื่อ

ท่านไปถึงสำนักพระศรีมานนทแล้ว ท่านจงบอกสัญญา ๒ ประการ คือ
 รูปสัญญา ๑ นามสัญญา ๑ คือว่ารูปร่างกายตัวตนทั้งต้นกต คือนาม
 ไตแกจตตเจตตักทงหลายกต กให้ปลงธุระเสีย อย่าถือว่ารูปร่างกายและ
 จตตเจตตักเป็นตัวตน และอย่าเข้าใจว่าเป็นของ ๆ คนทุกสิ่งทุกอย่าง
 ความจริงหากเป็นของภายนอกนั้นทั้งนั้น ๆ ดูก่อนอาณนท ถ้าหากว่ารูป
 รปร่างกายเป็นตัวตนเราแท้ เมื่อแก่ เฒ่า ชรา ตามว หุหนวก เนื้อหนัง
 เหี่ยวแห้ง ฟันโยกคลอน เจ็บปวดเหตานั้น เราก็จกบังคับมันได้ตาม
 ประสงค์ควาอย่าเป็นอย่างนอย่าเป็นอย่างน นเราบังคับไม่ได้ตาม
 ประสงค์เขาจะเจ็บจะไข้จะแก่จะตาย เขาก็เป็นไปตามหน้าที่ของเขา
 เราหมดอำนาจที่จะบังคับบัญชาได้ เมื่อตายเราจะพาเขาไปสักตั้งสักอัน
 ก็ไม่ได้ ถ้าเป็นตัวตนของเราแล้ว เราก็คงจะพาเขาไปได้ตามความ
 ปราารถนา ๆ ดูก่อนอาณนท ถึงจตตเจตตักก็ไม่ใช่ตัวตน ไม่ใช่ของ ๆ
 คน หากว่าจตตเจตตักเป็นเราหรือเป็นของ ๆ เรา ก็จกบังคับได้ตาม
 ประสงค์ควาจตตของเราจึงเป็นอย่างน จงดูขันธ์ห้าอยู่ทุกเมื่อ อย่า
 ทุกขอยารอนเลย ดงน กจกพึงไปตามปราารถนา นหาเป็นเช่นนั้นไม่
 เราจะคิดอะไร เขาก็คิดไป เขาจะอยู่จะไปก็ตามเรื่องของเขา เพราะ
 เหตุร่างกายจิตใจเป็นอนัตตา ไม่ใช่ตัวตน ไม่ใช่ของ ๆ คน ให้ปลง
 ธุระเสีย อย่าเข้าใจถือเอาว่าเป็นตัวตนและของ ๆ คนเกิด ๆ ดูก่อน
 อาณนท ท่านจงไปบอกขงสัญญาทั้ง ๒ ประการ คือรูปและนามนโดยเป็น
 อนัตตา ไม่ใช่ตัวตนและไม่ใช่ของ ๆ คน ให้พระศรีมานนทแจ้งทุก
 ประการ เมื่อพระศรีมานนทแจ้งแล้ว อาพาธความเจ็บปวดและทุกข-
 เวทนา กจกหาย จากสรวะร่างกาย แห่งพระศรีมานนท สิ้นแล้ว จหาเคษ

อย่างนั่นเอง ถ้าจะให้ถูกแท้ของกล่าวว่ เกิดมาเพื่อทุกข์ เกิดมาเจ็บ
 เกิดมาใช้ เกิดมาเป็นพยาธิเจ็บปวด เกิดมาแก่ เกิดมตาย เกิดมา
 พลัดพรากจากกัน เกิดมาหาความสุขมิได้ ความสุขนั้นถ้าพิจารณาต
 ให้ละเอียดแล้ว มันย่อเหลือประมาณไม่พอแก่ความทุกข์ นอนหลับ
 นอนฝันว่าเป็นความสุข แต่เมื่อมาพิจารณาให้ละเอียดแล้วซาเป็น
 ทุกข์ไปเสียอีก ถ้าผู้ใดพิจารณาเห็นตามดังเราตถาคคแต่ตั้งมาน เป็น
 นมิตตอณนหง ครนจคจำไคแนอนไนตนแล้ว ก็เป็นเหตุให้ไคมรรค-
 ผลนพพานไนปัจจุบันน โดยไมคองสังสัย ตุกอนอนนท นักปราชญ์
 ทงหลาย ผู้ฉลาดด้วยปัญญา ท่านบ้ำเพญอสุภานุสสังคกมมัญฐี ฐาน
 ปรารภนาเอาพระนพพานเป็นทตงนท ท่านยอมถอเอาอสุภะไนตัว
 เป็นอารมณ์ของกมมัญฐี ฐาน ถ้ายังเอาอสุภะภายนอกเป็นอารมณ์อยู่
 แล้ว ยังไมคเต็มทางปัญญา เพราะยังอาศัยปัญญาอยู่ ถ้าเอาอสุภะ
 ไนตัวเป็นอารมณ์ของกมมัญฐี ฐานไค จงเป็นทตุดแห่งทางปัญญา
 เป็นทตวบสังคานาญาณไค ๆ ตุกอนอนนท บุคคคผู้ใดปรารภนาพระ
 นพพาน จงยังอสุภกมมัญฐี ฐานไนตนให้เห็นแจ้งชัดเถด ครนไมเห็น
 ก็ให้พิจารณาปฏิกุศลปัญญาตงไนตนว่ แมตวของเรานถงยงมชวต
 อยู่ ก็หากเป็นของนาพงกถว พงเบอหนายยงนท ถ้าหากว่ไมมหนง
 หุมหือไวแล้ว ก็จงพงเบนของนาเถดยดเหมอนอสุภะแท้ หากมหนง
 หุมหือไวจงพอดไค อนทแทตวตทนแห่งเราน จะตงอยู่ไค ก็ดวยตม
 อัสสาละ บัสสาละเทานน ถ้าชาตตมหายใจเข้าออกแล้ว ตวตทนจก
 เป้อยเนาผู้พงไป แตนนทจกเบนอาหารแห่งสังควทงหลาย มหนอน
 เบนตน จกมาเจาะไซกิน ถ้วนตมหายใจเข้าออกชงเบนเจาะชวตทน

เจ้า ก็เป็นอนัตตา ไม่ใช่ตัวไม่ใช่ของ ๆ คน เขาอยากอยู่เขาก็อยู่
 เขาอยากดับเขาก็ดับ เราจะบังคับบัญชาไม่ได้ตามปรารถนา ถ้า
 ชาดดมหายใจเข้ออกแล้ว ความสวดยความงามในตน และความ
 สวดยความงาม ในภายนอก คือ บุตรภรรยา และเข้าของเงินทองและ
 เครื่องอุปโภคบริโภคทั้งปวง ก็ยอมหายไปสิ้นด้วยกนทงนน เหตุย่อ
 ชายแฉฉวาจะได้เห็นบุตรภรรยาและนัตตาหามีได้ ต้อง อยู่คนเดียว
 ในป่าช้า หาผู้ใดจะเป็นเพื่อนสองมิได้ ๆ ดูก่อนอานนท์ บุคคลผู้ใด
 มาพิจารณาเห็นอัสภกัมมฐฐาน ๓๒ โภฏฐฐาน เห็นซากผดขิบในตน
 ชอว่าใดถือเอาความสอขในทางพระนิพพาน วิชจะเจริญอัสภกัมมฐฐาน
 ตามลำดับ คือ ให้ปลงจิตคดลงในเกศาให้เห็นเป็นอัสภะ แล้วให้ล้าคณ
 ในเกศานั้นว่าเป็นอนัตตา แล้วให้เอาโถมาตงดงปลงจิตให้เห็นเป็น
 อัสภะเป็นอนัตตา แล้วให้เอาขนตา ตงดงปลงจิตให้เห็นเป็นอัสภะ
 เป็นอนัตตา แล้วให้เอาทันตา และตจใจตงดงตามลำดับไป จน
 ถึงมตถเกมตถดุงคงเบหนตที่สุด พิจารณาให้เห็นเป็นอัสภะเป็นอนัตตา
 โดยนยเดยวกัน ๆ ดูก่อนอานนท์ เราตถาคตแฉดงมาน โดยพิศดาร
 ให้กวางชวางทงเบองตน และเบองปลาย แทจรงบุคคลผู้มบัญญัติ
 แล้ว ก็ให้ดงเคราะหัดงในอนิจจิง ทกชง อนัตตาเท่านั้น บุคคลผู้ม
 บัญญา จะเจริญอัสภะกัมมฐฐาน ท่านมิได้เจริญแต่ตนเป็นลำดับไป
 จนถึงปลาย เพราะเป็นกการเนนชา ท่านยกอการอนโค อนหนงชน
 พิจารณา ดงเคราะหัดงในอนิจจิง ทกชง อนัตตา ท่านกยอมได้ถึง
 มรรคผลนิพพานโดยสัดวก การทเจริญอัสภะกัมมฐฐานน ก็เพื่อจะให้
 เบอหนายในร่างกายของตน อนเห็นว่าเบนชองสวดยของงาม ทง

วัตถุภายในและภายนอก ให้เห็นเป็นของเบื้อยเนาผั่ง จะยกคนให้
 พ้นจากกิเลสตัณหา ผู้มบญญาแล้วไม่ควรชนชมยัคในรูปตนและ
 รูปผอน ทงรูปหญิงรูปชาย ทงวัตถุเข้าของดงามประณตบวรจยอย่าง
 ใดอย่างหนึ่งเลย เพราะว่าความรกกทงปวงนบนกอกกเลสทงต้น
 ถ้าห้าม ใจให้ห่าง จากกอก กเลส ใดจิง จะได้รับ ความ สุขทง ชาคน และ
 ชาตหน้า ถ้าหาก ใจยัง พัวพันอยู่ ในกอกกเลสแล้ว ถึงแม้จะได้รับ
 ความสุขสบายก เพียงแต่ชาคน เทานน เบอง หน้าต่อไป ไม่มทางทจะ
 ใดเสวยสุข มีแต่เสวยทุกข์โดยถ่ายเดียว ผู้มบญญาเมื่อใดเจริญ
 อสุภานุสสังคกมมฐฐาน เอาทวตตงสังการ ๓๒ เป็นอารมณ์ ก็ควรละ
 กอกกเลสตัณหาให้ชาตค่นัย เมอรุแล้วปฏิบัติตามจิงจะเป็นผล เป็น
 กุศลต่อไป เมอรุแล้วไม่ปฏิบัติตามก็หาผลอนสังขมิได้ เพราะ
 ละกิเลสตัณหาไม่ได้ เปรียบเหมือนบุคคตผู้ตกเข้าไปอยู่ในกอกเพลิงเมื่อ
 รู้ว่า เป็น กอกเพลิง ทรบ หนออก จิงจะพ้น ความ รอน ถ้ารู้ ว่าตว ตก
 เข้าอยู่ในกอกเพลิงแต่มีได้พยายามทจะหลกออกหน จะพ้นจากความ
 รอนความใหม่อย่างไรได้ ขอนอุปมานันใด บุคคตผู้รูแล้วว่าสังน
 เป็นโทษ แต่มีได้ละเลย ก็มิได้พ้นจากโทษ เหมือนกับ ผู้ไม่พ้นจาก
 กอกเพลิงฉะนั้น ดูก่อนอนนท ผู้รูแล้วมิได้ทตามน จะนับว่า
 เป็นผู้รูไม่ได้ เพราะไม่เกิดมรรคเกิดผลสังหนงสังใดเหย เราตถาคต
 อนุญาตตงค้ำสันธรรมค้ำสังสอนไว้น ก็เพอว่าเมอรุแล้วว่าสังใดเป็น
 โทษให้ละเลย มิใช่ตงไวเพออ่านเล่น ฟังเล่น พดเล่นเทานนเลย
 บุคคตทงหลายได้เสวย ทกข ใน มนุษย์ และ อบายภมมม ไม่ใช่สังอนเลย
 เป็นเพราะกิเลสราคะตณหานนอยางเดียว ถ้าบุคคตผู้ยังไม่พ้นจากกิเลส

ราคะศันทหาได้ทราบใด ก็ยังเป็นผู้ไม่พ้นจากอบายทุกข์ได้จนทราบหน
 บุคคลผู้มีได้พ้นจาก กิเลสราคะศันทหานน จะทำบุญ ให้ท่านสร้างกุศล
 อย่างแข็งแรงเท่าใดก็ดี ก็จักได้เสวยความสุขในมนุษย์โลกและ
 เทวโลกเพียงเท่านั้น ที่จะได้เสวยสุขในพระนิพพานนั้นเป็นอันไม่ได้เลย
 ถ้าประสงค์ต่อพระนิพพานให้ไกลเกินเข้าบวชในพระศาสนา ไม่ว่าจะ
 บรุษหญิงชาย ถ้าทำได้อย่างขอว่าปฏิบัติใกล้ต่อพระนิพพาน เพราะ
 ว่าเมืองนิพพานนั้นปราศจากกิเลสศันทหา เมืองมนุษย์เมืองสวรรค์เป็น
 ที่ตรง ใจซึ่งกิเลสศันทหาไม่เหมือนเมืองพระนิพพาน ผู้มีบุญญาเมือ
 ปราถนยความสุขในพระนิพพาน จงออกบวชในพระศาสนา แล้วตั้ง
 ใจเจริญสมถวิปัสสนาอย่าให้หลงโลกหลงทาง ถ้าไม่รู้ทางพระนิพพาน
 มแต่ตงหน้าปรารถนาเอาเท่านั้น ก็จักหลงไปในรูปพรหม ชื่อว่า
 หลงโลกหลงทางไปในภพต่าง ๆ ไม่ห่างพระนิพพานไป การทำ
 บุญกุศลทั้งหลายนั้น มิใช่ทำให้บุญนั้นพาไปทอน ทำเพื่อระงับ
 กิเลสอย่างเดียว อย่าเข้าใจว่าทำบุญกุศลแล้ว บุญนั้นจะยกเอาตัว
 นำไปเข้าสู่พระนิพพานเช่นนั้นหาไม่ได้เลย ทำเพื่อระงับกิเลสศันทหา
 แล้วจักไปพระนิพพานได้ กิเลสศันทหานมมออยู่ทศวของเรา ถ้า
 เราไม่ทำให้ดับใครจะมาช่วยเราดับได้ตนเงาเค้ามืดของกิเลสศันทหาอยู่
 เรา ถ้าเราดับไม่ได้ก็ไม่ถึงซึ่งพระนิพพานเท่านั้น

ตทนนตรี ในลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสเทศนาต่อไป
 อีกว่า อานนท คุณก่อนอานนท์ นิพพานัน นกรี นาม อนชอว่าเมอง
 พระนิพพานย่อมตงอยู่ในที่สุดแห่งโลก โลกมที่สุดเพียงใด พระนิพพาน
 กตงอยู่ในที่สุดเพียงหน พระนิพพานเป็นพระมหานครอันใหญ่ เป็น

ทบรมลัทธิหาคาเปรียบมิได้ คำว่าที่สุดแห่งโลกนั้น จะถือเอาอากาศโลก
 หรือจักรวาลโลกเป็นประมาณนหมิได้ อากาศโลกและจักรวาลโลกนั้น
 มีที่สุดของตากเพียงใดแผ่นดิน แผ่นดินนหมนารองไคนานนมดม ถม
 นนหนาได้ ๕ แฉ่น & หม่นโยชนดำหรบรบนองนำไว ไคถมนั้นดงไปเป็น
 อากาศหาคที่สุดมิได้ ที่สุดโลกเบองดางตากเพียงดมเทานน อนวาทที่สุด
 แห่งจักรวาลโลกเบองปดายนหมอนนตจักรวาลเป็นเขตค นอกอนนต-
 จักรวาลออกไปก็เบองอากาศต่าง ๆ อยู่ จึงว่าโดยชวางมีอนนตจักร-
 วาลเป็นที่สุด อนวาทที่สุดแห่งจักรวาลโลกเบองบนนน มชรูปพรหมเป็น
 เขตค เพราะอรูปพรหม & ชนนน พระพทชเจาตรัสว่าเบองนพพาน
 พรหมหรอนพพานโลก นพพานโลกนเบองทไมต้นสุด ดั่งอนวานพพาน
 ของพระพทชเจา ชงม่นามว่าโลกคตรนพพาน เบองนพพานที่สุดทแดง
 คออรูปพรหม & ชนนนชนไป ก็เบองแต่อากาศว่าง ๆ อยู่ จึงว่าที่สุด
 เบองบนเพียงอรูปพรหมเทานน จะเข้าใจเอาเองว่าดมรอนนำและอนนต
 จักรวาล และอรูปพรหมเป็นที่สุดของโลก เมองพระนพพานคองตงอยู่
 ในที่สุดของโลกเหล่านนคองน พระพทชเจาห้ามเดยว่าอย่าฟังเข้าใจว่า
 อย่างนนเดย ททงหลายเหล่านนคองน ก็ไม่ดำมารถจักไปถึงด้วยกาดง
 ภายหรือด้วยกาดงพาหนะ มียานชางยานมาเบองคณได้ อย่าเข้าใจว่า
 เมองนพพานคองอยู่ในที่สุดของ โลกเหล่านน หรือ คองอยู่ในทแห่งน
 แห่งน อย่าเข้าใจว่าคองอยู่ในทใดทหนึ่งเดย แต่ว่าพระนพพานน
 หากม้อยู่ในที่สุดของ โลก เป็นของจริงไม่คองดั่งลย ให้ท่านทงหลาย
 คักษาให้เห็น โลกกร โลกเดยให้ชคเจน กจักเห็นพระนพพาน พระ-
 นพพานกหากคองอยู่ในที่สุดแห่ง โลกนนเอง ๆ คุกอนอนนท บุคคด

ทงหลายถึงที่สุดโลก ออกจากโลกไต่แต่ดวงจขอว่า ถึงพระนิพพาน
 และรุดหน้าเป็นผู้นำทุกขแล้ว และอยู่สุดสำราญบานใจทุกเมื่อ หา
 ความเร้าร้อนโศกเศร้าเสียใจมิได้ ถ้าผู้ยังไม่ถึงที่สุดโลก ยังออก
 จากโลกไม่ได้อยู่ตราบใด ก็ชอว่า ยังไม่ถึงพระนิพพาน จะต้องทน
 ทุกขน้อยใหญ่ทงหลาย เกิด ๆ ตาย ๆ กลับไปกลับมาหาที่สุดมิได้อยู่
 ตราบนน บุคคลทงหลายเป็นผู้ต้องการพระนิพพาน แต่หารู้ไม่ว่า
 พระนิพพานนั้นเป็นอย่างไรรอยุ่ที่ไหน ชนแต่ทาง คัด สมาริ บัญญา อัน
 เป็นทางจะไปสู่พระนิพพานก็ไม่เข้าใจ เมื่อไม่รู้ไม่เห็นไม่เข้าใจแล้ว
 จึงไปสู่พระนิพพานนั้น เป็นการลำบากยิ่งนักหนา เปรียบเหมือนคน
 ๒ คน ผู้หนึ่งตาบอด ผู้หนึ่งตาดี จะว่ายข้ามน่านน้ำทอนกว้างใหญ่
 ในคนทงสองนั้นผู้ใดจกถึงฝั่งข้างโน้นก่อน คนผู้ตาดีต้องถึงก่อน ส่วน
 คนผู้ตาบอดนั้นจะว่ายข้ามไปถึงฟากโน้นได้แสนยากแสนลำบาก บาง
 ทจะตายเสียในท่ามกลางแม่น้ำ เพราะไม่รู้ไม่เห็นว่ามีอยู่ไหน ข้อ
 อุปมานั้นใด คนไม่รู้ไม่แจ้งว่าพระนิพพานอยู่ไหน เป็นอย่างไร
 ชนแต่ทางจะไปก็ไม่เข้าใจ เป็นแต่อยากได้ อยากถึง อยากไปพระนิพพาน
 เมื่อเป็นเช่นนั้น การไต่การถึง ของผู้นั้นก็ตอง เป็นของลำบากยากแค้น
 ขยู่เป็นกรรมตา บางทจะตายเสียเปล่า จึงไม่เห็นเงื่อนเงาของพระ
 นิพพานเลย ผู้ศึกษาพึงเข้าใจว่า พระนิพพานอยู่ที่สุดของโลกน คัด
 สมาริ บัญญา เป็นทางไปพระนิพพาน ถ้ารู้อย่างนยงมทางทจะถึง
 พระนิพพานได้บ้าง แม้เมื่อรู้แล้วอย่างนั้น ก็จ่าตองพากเพียรพยายาม
 ยามเต็มท จงจะถึง เหมือนคนตาดีว่ายข้ามน่านน้ำทอนสุดกำลัง
 จงจะข้ามพ้นได้ มอุปมยเหมือนคนทงนั้น ๆ ดูก่อนอานนท บุคคล

ทงหลายผู้ปรารถนาพระนิพพานควรศึกษาให้รู้ให้แจ้ง ครนรู้แจ้งแล้ว
 จกถึงก็ตามไม่ถึงก็ตาม ก็ไม่เป็นทุกข์แแก่ใจ ถ้าไม่รู้แต่อยากได้ออม
 เป็นทุกข์มากนกก เปรียบเหมือนบคคดอยากได้อวดตถสังหนง แต่หาก
 ไม่รู้จักอวดตถสังหนง ถึงอวดตถสังหนงจะมอยู่ในทจาเพาะหน้า ก็ไม่อาจถือ
 เอาได้เพราะไม่รู้ ถึงจะมอยู่กมเบตาๆ ส่วนตัวก็ไม่หายความอยาก
 ได้จึงเป็นทุกข์ขงนกก ผู้ปรารถนาพระนิพพาน แต่ไม่รู้จักพระนิพพาน
 ก็เป็นทุกข์เช่นนน จะถือเดี่ยวว่าไม่รู้จักข้างเถอะ เราปรารถนาเอาคง
 จะได้ คิดอย่างนกกผิดไปใช้ไม่ได้ แม้แต่ผู้รู้แล้วตงหนาบากบนชวณ
 ขวายจะให้โตให้ถึง ก็ขงเป็นกรยากลำบากขง บคคดผู้ไม่รู้ไม่เห็น
 พระนิพพานและจกถึงพระนิพพานจกมมาแต่ไหน อย่าว่าแต่พระนิพ-
 พานเถย แม้จะกระทำกรสิ่งใดกิด เป็นต่นวาข้างเงิน ข้างทอง
 ข้างเหล็ก ข้างไม้ ข้างवादเขียนต่าๆ เป็นต่น ตองรู้ด้วยใจหรือเห็น
 ด้วยต่าก่อนจจะทำสังหนงให้สำเร็จได้ ผู้ปรารถนาพระนิพพานกตอง
 ศึกษารู้จักพระนิพพานไว้ก่อนจจะจะได้ จะมาตงหน้าปรารถนาเอา
 โดยความไม่รู้หนจะมีทางใดมาแต่ทไหน ๑ ตก่อนอานนท บคคดทง
 หลายควรจจะศึกษาให้รู้แจ้งคดองแห่งพระนิพพานไว้ให้ชัดเจน แล้วไม่
 ควรประมาท แม้ปรารถนาจะไปก็ไป แม้ไม่ปรารถนาจะไปก็อย่าไป
 ครนเห็นคแล้วจตตประสงค์แล้ว ก็ให้ปฏิบัตในคดองแห่งพระนิพพาน
 ด้วยจตตใจอันเลื่อมใส ก็อาจจกสำเร็จ ถึงไม่สำเร็จจกก็เป็นอนินต์สัย
 บัจจยต้อไป ผู้ทไม่รู้แม่ปรารถนาจะไปหรือไปอยู่ใกล้ทนนบอยๆ ก็
 ไม่อาจถึง เพราะเข้าใจผิดคคิดว่าอยู่ทนนบอยทนน ก็เคยผิดไปตามจตตท
 คคิด หลงไปหลงมาอยู่ในวฏฏสังสาร ไม่มีวันทจะถึงพระนิพพานได้ ๑

ดูก่อนอาณนท บุคคลผู้ไม่รู้ไม่แจ้งไม่เข้าใจในพระนิพพาน ไม่ควรจะ
 ตั้งสอนพระนิพพานแก่ท่านผู้นั้น ถ้าชนตั้งสอนก็จักพาท่านหลงหนทาง
 จักเป็นบาป เป็นกรรมแก่ตน ควรจะตั้งสอน แต่เพียงคลองแห่ง ทาง
 มนุษย์สัตว์ สวรรค์สัตว์ เป็นต้นว่าสอนให้รู้จักท่าน ให้รู้จักศีล ๕
 ศีล ๘ ให้รู้จักคลองแห่งกศีลกรรมบถ ให้รู้จักปฏิบัติตามารดา ให้
 รู้จักอบุฏฐิากับขณายอาจารย์ ให้รู้จักก่อสร้างบุญกุศลต่าง ๆ ที่เป็น
 ประโยชน์แก่ตนและผู้อื่น เพียงเท่านั้นก็อาจจะได้มนุษย์สมบัติ สวรรค์-
 สัมบัติสมบัติสมควรอยู่แล้ว ส่วนความดีในโลกกตตรนิพพานนั้น ผู้ใดต้องการ
 การจริงต้องรักษาศีล ๕ ศีล ๑๐ ศีลพระปาติโมกข์เสียก่อน จึงเชื่อว่า
 เข้าใกล้ทาง มีโอกาสที่จะได้เข้าถึงโลกกตตรนิพพานโดยแท้ แม้ผู้จะ
 เจริญคลองพระนิพพานนั้น ก็ให้รู้จักท่านผู้เป็นครูอาจารย์ทางพระ
 นิพพานจริงจึงไปอยู่เล่าเรียน ถ้าไปอยู่เล่าเรียนในด้านที่บางท่านผู้ไม่รู้
 ไม่แจ้ง ก็จักไม่สำเร็จโลกกตตรนิพพานได้ เพราะว่าคลองแห่งโลกกตตร
 นิพพานนั้น เล่าเรียนได้ดวยยากยิ่งนัก ด้วยเหตุที่ตนอยู่ในกามคุณ
 อันเป็นข้าศึกแก่พระนิพพานโดยมาก หนแต่ อริยกสฺสป ข้าแต่
 พระอริยกสฺสปผู้มีอายุ พระพุทธเจ้าได้ตรัสเทศนาแก่ข้า ๆ อาณนท
 ดวยประการดังนี้ ขอให้พระสงฆ์ทั้งหลายจงทราบด้วยพตญาณแห่ง
 ตน ตั้งแต่ตั้งมาจนนี้ นบนเบองตนแห่งกรรมานนทสัตว์ อนนพุทธ-
 ศาสตร์นักชนทั้งหลายจงมนต์การกำหนดไว้ให้ดี พระสัตว์กรรมเทศนา
 สัมควรแก่กาลเวลาที่จะยกกาจบลงแต่เพียงเท่านั้น.

กัณฑ์ ๒

ตทนนุตรี สตุธา ปุณ ฌมมเสถนั เทเสณโต อานนท
นิพพานปตฺถิโก สุนทรครุ คเวเสยยาติ อาทิณี อาท ๗

อนฺธนริ พระสัทธรรม เทศนา มัปปพา ประสับเป็นลำดับมา
ณ บดินจกไควสัชชนาความในพระกรรมานนทสุตร อนฺว่าด้วยบุคคล
ผู้ปราถนาพระนิพพาน ดังจะไควสัชชนาต่อไปว่า

ตทนนุตรี ลำดับนพระพุททเจา จงตรัส เทศนา ต่อไป อีกว่า
อานนท ดูก่อนอานนท อนฺว่าบุคคลทงหลาย ผู้ปราถนาชง
พระนิพพาน ควรแสวงหาชงกรทท ทอยเป็นลำดับราญ มิได้ประมาท
เพราะพระนิพพานไม่เหมือนดองอน อนของดองน เมอผิดไปแล้วมิ
ทางแก้ควได้ หรือมิได้เป็นอะไรนั เพราะไม่ละเอียดสุขุมมาก
ล้วนพระนิพพานน ละเอียด สุขุม ทดุด ถ้าผิดแล้ว เป็นเหตุ ให้ได้รับ
ความทกชเป็นหนักหนา ทำให้หลงโลก หลงทาง ห่างจากความสัช
ทำให้เสียประโยชน์เพราะอาจารย์ ถ้าได้อาจารย์ทกทกจากได้รับผล
ทต ถ้าได้อาจารย์ทไมรูไมคไม่ถกไม่ตอง ก็จกได้รับผลเป็นทกช
พาให้หลงโลกหลงทาง พาให้เวียนว้ายตายเกิดอยู่ในวิฏฐดงดาร์สน
กาดนาน เปรียบเหมือนผู้จะพาเราไปในทตำบลใดตำบลหนึ่ง แต่ผู้
ไมรูจกตำบลนนแม่เราเองกไมรู เมอกระนนไฉนเขาจจะพาเราไป
ให้ถึงตำบลนนได้เล่า ขออบมานณนได้อาจารย์ผู้ไมรูพระนิพพาน และ
จักพาเราไป พระนิพพานน ก็จักพาเราหลงโลก หลง ทางไป ๗ มา
ตาย ๗ เกิด ๗ อยู่ในวิฏฐดงดาร์ ไม่อาจจถึงพระนิพพานได้ เหมือน

คนที่ไม่รู้จักตาบตก็จะไปและเป็นผู้พาไปก็ไม่อาจจะถึงได้ มีอุปไมย
 ฉะนั้น ผู้คบครหาอาจารย์ที่ไม่รู้ดีและได้ผลที่ไม่ดีในโลกมิใช่น้อย
 เหมือนดังพระองค์มาดเถระ ไปเรียนวิชาในสำนักครูผู้มัทฐฐิอัน
 ผิดได้รับผลที่ผิด คือเป็นมหาโจรฆ่าคนล้มตายด้วยนับด้วยพัน หาก
 เราศตาคต รู้เห็นมี ความ สงสาร เวทนา มาอยู่ในชาย ดยมี ภูญาณ
 จึงได้ไปโปรดกรรมาณให้ละเสียซึ่งพยศอันร้าย เป็นการลำบากมิใช่
 น้อย ถ้าไม่ได้พระศตาคตแล้ว พระองค์มาดก็จักได้เสวยทุกข์ช้อย
 ในวิญญูสงสารสันชาตเป็นอนมาก ๆ ดูกอน อานนท์ บุคคลผู้ไม่รู้
 พระนิพพานไม่ควรเป็นครูสั่งสอนท่านผู้อยู่ในทางพระนิพพานเลย ต่าง
 ว่าจะสั่งสอน เขาจะสั่งสอนว่ากระไร เพราะตัว ไม่รู้เปรียบเหมือน
 บุคคล ไม่เคย เป็นช่างไม้ ช่างวาดเขียน หรือช่างต่าง ๆ มาก่อนแล้วและ
 อยากรเป็นครูสั่งสอนเขา จะบอกแก่เขาว่ากระไร เพราะตัวเองก็ไม่รู้
 ไม่เข้าใจ จะเอาอะไรไปบอกไปสอนเขา จะเอาแต่คั้นพูดเป็นครุทำ
 ราวอย่างให้เขาเห็นเช่นนั้นไม่ได้จะให้เขาเล่าเรียนอย่างไร เพราะไม่มี
 ราวอย่าง ให้เขาเห็น ด้วย ตา ให้รู้ ด้วย ใจ เขาจะ ทำตาม อย่าง ไร ได้
 ราวผู้เป็นครูนั่นแต่ต้องทำก่อน ถ้าทำ ไม่ได้ ก็ไม่ควร เป็นครูสั่งสอนเขา
 ถาชนเป็นครู ก็จักพาเขาฉิบหายหลงโลกหลงทาง เป็นบาปเป็นกรรม
 แก่ตัวหนักหนาทเดยว พระพุทธเจ้าตรัสแก่ชา ๆ อานนท์ ดั่งนแต่ ๆ
 ตทนนตรี ลำดับ นน พระพุทธเจ้าจึง ตรัสเทศนาต่อไปอีกว่า
 อานนท์ ดูกอน อานนท์ อนว่าบุคคลผู้จะสอนพระนิพพานนั้น ต้องให้
 รู้แจ้งประจักษชัดเจนว่า พระนิพพานมีอยู่ในที่นั้น ๆ มลक्षणะอาการ
 อย่างนั้น ๆ ต้องรู้ให้แจ้งชัด จะกล่าวแต่เพียงวาจาว่านิพพาน ๆ ด้วย
 ปาก แต่ใจไม่รู้แจ้งชัดนั้นไม่ควรเชอถอเลย ต้องให้รู้แจ้งชัดในใจ

ก่อน จึงควรเป็นครูเป็นอาจารย์สอนท่านผู้นั้นต่อไป จะเป็นเด็กก็
 ตามผู้ใหญ่ก็ตาม การแจ้งชัดซึ่งพระนิพพานแล้ว ก็ควรเป็นครูเป็น
 อาจารย์ และควรนับถือเป็นครูเป็นอาจารย์ได้ แม้จะเป็นผู้ใหญ่สูง
 ศักดิ์ปานใดก็ตาม ถ้าไม่รู้ไม่เข้าใจแล้ว ไม่ควรนับถือเป็นครูเป็น
 อาจารย์เลย ๆ ดูก่อนอาณนท ถ้าอยากได้สุขอันใด ก็ควรรู้จักสุข
 อนนทก่อนจึงจะได้ เมื่ออยากได้สุขในพระนิพพาน ก็ควรให้รู้จัก
 สุขในพระนิพพาน อยากได้สุขในมนุษย์และสัตว์วรรค ก็ให้รู้จักสุขใน
 มนุษย์และสัตว์วรรคก่อนจึงจะได้ ถ้าไม่รู้จักสุขอันใด ก็ไม่อาจยัง
 ความสุขอันนั้นให้เกิดใหม่ขึ้นได้ ไม่เหมือนทุกข์ในนรก อันทุกข์ใน
 นรกนั้น จะรักตาม ไม่รักตาม ถ้าทำกรรมที่เป็นบาปแล้ว ผู้ทรหรือ
 ผู้ที่ไม่รู้ ก็ตกนรกเหมือนกัน ถ้าไม่รู้จักนรกก็ยังไม่มเวดาพ้นจากนรก
 ได้ ถึงจะทำบุญให้ท่านสักปานใดไม่ก็อาจพ้นจากนรกได้ แต่มีใช้
 ว่าทำบุญให้ท่านไม่ได้บุญ ความสุขที่ได้ รับแต่การทำบุญ นมมอยู่
 แต่ ว่าเป็น ความ สุขที่ยังไม่ พ้นจาก ทุกข์ใน นรกเมอ ยังไม่รู้ ไม่เห็นนร
 ตรายใด ก็ยังไม่พ้นจาก นรกอยู่ ตรายนั้น ครั้นได้เขาถึงนรกแล้ว
 เมื่อได้รู้ทางออก จากนรกได้แล้ว บรรารถ นานัก พ้นจาก นรกก ก็พ้นได้
 เมื่อไม่ อยาก พ้น ก็ไม่อาจ พ้นได้ ต้องรู้ ระวัง ระวัง ความนรกอยู่ใน
 ทนหน ๆ มลักษณะอาการอย่างนั้น ๆ และควรรู้จักทางออกของนรก
 ให้แจ้งชัด ทางออกจากรกนคค คัด ๕ คัด ๓๐ คัดพระปาติโมกข์
 นั้นเอง เมื่อรู้แล้วอยาก จะออก ให้พ้นก็ออกได้ ไม่อยาก จะออก
 ให้พ้น ก็พ้นไม่ได้ ผู้ทรกับผู้ที่ไม่รู้ ย่อมได้รับ ความทุกข์ในนรกเหมือน
 กัน ส่วนความสุขในมนุษย์และสัตว์วรรคและพระนิพพานนั้น ต้องรู้จักพระ
 จึงจะได้ ถ้าไม่รู้ก็ไม่ได้เลย มีอาการต่างกันอย่างนั้น ๆ ดูก่อน

อานนท์ เมื่ออยากรู้จักนรกและสวรรค์และพระนิพพาน ก็ควรให้รู้
 ได้ในเวลาดอกนทงมชวตอยู่ เมื่ออยากพ้นทุกข์ในนรก ก็รีบออกให้
 พ้นเสียแต่ยังไม่ตาย เมื่ออยากได้สุขในมนุษย์หรือในสวรรค์หรือ
 ในพระนิพพาน ก็ให้รีบขวนขวาย หาสุขเหล่านั้น ไวแต่เมื่อ ยังไม่ตาย
 จะถือ ว่าตาย แล้วจึงจัก พ้นทุกข์ ในนรก ตายแล้ว จึงจักไปสวรรค์ไป
 พระนิพพานดังน เป็นอนโฆไม่เค ได้ยประโยชน์เปล่า อย่าเข้าใจ
 ว่าเมอมชวตอยู่ สุขอย่างหนึ่ง เมื่อตายไปแล้วมสุขออกอย่างหนึ่งเช่น
 นเป็น ความท เขาใจผิดโดยแท้ เพราะจิตตมดวงเดียว เมอม
 ชวตอยู่ก็จิตตดวงน เมื่อตายไปแล้วก็จิตตดวงน เมอมชวตอยู่ได้
 รับทุกข์นั้นใด แม่เมื่อตายไปแล้วก็ได้รับทุกข์นั้นน เมอมชวต
 อยู่มีความสุขนั้นใด เมื่อ ตาย ไปแล้ว ก็ได้รับ ความ สุขนั้นนไม่
 ต้องสงสัย เมอยงมชวตอยู่ยังไม่รู้ไม่เห็นซึ่งความทุกข์และความสุข
 มดีภาวะปานดงน เมื่อตายไปแล้วยงชาราย จะมีทางรู้ทางเห็น
 ด้วยอาการอย่างไร พระพุทธเจ้าได้ตรัสเทศนาแก่ชา ๆ อานนท์
 ด้วยประการดงน ๆ

ตทนนตรี ถ้าคนนั้น พระพุทธเจ้าจึงตรัสเทศนาต่อไปอีกว่า
 อานนท ดูก่อน อานนท์ บุคคลผู้ใดมิได้ทำบุญให้ท่านรักษาคัดเบ
 คน ไวสำหรับดวงเดี่ยก่อนแต่เมอยงมชวตอยู่ ผู้นนคนนคนน
 บุคคลผู้ใดหยากได้ความสุข แต่มิได้กระทำตนให้ได้รับความสุขไว้
 ก่อน แต่เมอยงมชวต อยู่เข้าใจ เสียว่า ตาย ไปแล้ว ภายหน้าจึงจัก
 ได้รับความสุขเช่นน ผู้นนคนนคนน บุคคลผู้ใดอยากให้ตน
 พ้นทุกข์ แต่ไม่ใ้ได้กระทำตนให้พ้นทุกข์เสียแต่เมอยงมชวตอยู่ เข้าใจ

เสียชีวิตไปแล้ว จงจกพนทกชตงน ผูนน กเป็นคนหลง บกคค
 ๒ ๑ ๑๐ ๒ ๑ ๑๑ ๑๒ ๑๓ ๑๔ ๑๕ ๑๖ ๑๗ ๑๘ ๑๙ ๒๐ ๒๑ ๒๒ ๒๓ ๒๔ ๒๕ ๒๖ ๒๗ ๒๘ ๒๙ ๓๐ ๓๑ ๓๒ ๓๓ ๓๔ ๓๕ ๓๖ ๓๗ ๓๘ ๓๙ ๔๐ ๔๑ ๔๒ ๔๓ ๔๔ ๔๕ ๔๖ ๔๗ ๔๘ ๔๙ ๕๐ ๕๑ ๕๒ ๕๓ ๕๔ ๕๕ ๕๖ ๕๗ ๕๘ ๕๙ ๖๐ ๖๑ ๖๒ ๖๓ ๖๔ ๖๕ ๖๖ ๖๗ ๖๘ ๖๙ ๗๐ ๗๑ ๗๒ ๗๓ ๗๔ ๗๕ ๗๖ ๗๗ ๗๘ ๗๙ ๘๐ ๘๑ ๘๒ ๘๓ ๘๔ ๘๕ ๘๖ ๘๗ ๘๘ ๘๙ ๙๐ ๙๑ ๙๒ ๙๓ ๙๔ ๙๕ ๙๖ ๙๗ ๙๘ ๙๙ ๑๐๐

ผู้ใดที่ทาคความเข้าใจว่า เมื่อยงมชวตอยนเบนอย่างหนง ตายไปแล้ว
 เบนออกอย่างหนง บกคคผูนน กเป็นคนหลง บกคคใดเข้าใจเสียว่า
 เมื่อยงเบนคนมชวตอยน ไม่รู้ไม่เห็นไม่ได้ ไม่เบนก็ข้างเถดไม่เป็นไร
 ตายไปแล้วกายหน้า หากจกร จกเห็น จกใด จกเบน ผูนนกเบนคน
 หลง บกคคผู้ใดเข้าใจเสียว่า เมื่อยงเบนคนมชวตอยน ดุชหรือไม่
 ดุช กข้างเถด ตายไปแล้วหากจกใดดุช ผูนนกเบนคนหลง บกคค
 ใดถือเสียว่าเมื่อยงเบนคนมชวตอยน จะทกชกค จะดุชกค จะชวคค
 กข้างเถด ตายไปแล้วจกไปเบนอะไรกข้างเถด ใครจกตามไปรู้
 ไปเห็น ผูนนกเบนคนหลง ๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐ ๑๑ ๑๒ ๑๓ ๑๔ ๑๕ ๑๖ ๑๗ ๑๘ ๑๙ ๒๐ ๒๑ ๒๒ ๒๓ ๒๔ ๒๕ ๒๖ ๒๗ ๒๘ ๒๙ ๓๐ ๓๑ ๓๒ ๓๓ ๓๔ ๓๕ ๓๖ ๓๗ ๓๘ ๓๙ ๔๐ ๔๑ ๔๒ ๔๓ ๔๔ ๔๕ ๔๖ ๔๗ ๔๘ ๔๙ ๕๐ ๕๑ ๕๒ ๕๓ ๕๔ ๕๕ ๕๖ ๕๗ ๕๘ ๕๙ ๖๐ ๖๑ ๖๒ ๖๓ ๖๔ ๖๕ ๖๖ ๖๗ ๖๘ ๖๙ ๗๐ ๗๑ ๗๒ ๗๓ ๗๔ ๗๕ ๗๖ ๗๗ ๗๘ ๗๙ ๘๐ ๘๑ ๘๒ ๘๓ ๘๔ ๘๕ ๘๖ ๘๗ ๘๘ ๘๙ ๙๐ ๙๑ ๙๒ ๙๓ ๙๔ ๙๕ ๙๖ ๙๗ ๙๘ ๙๙ ๑๐๐

ปรารธนาอยากพนทกช หรือปรารธนาอยากได้ดุชประเภทใด ก็ควร
 ให้ได้ให้ถึงเสียแต่ในชาตินี้ ถ้าถือเอาภายภาคหน้าเบนประมาณแล้ว
 ขอวาเบนคนหลงต้นทงนน แมความดุชอย่างสูง คอพระนพพาน ผู้
 ปรารธนา พงรบชวชววยให้ได้ให้ถึงเสียแต่เมื่อยงเบนคนมชวตอยน
 ดูกอน อานนท อนว่าความดุชในพระนพพานน มี ๒ ประเภท
 คอคค ๑ ดุช ๑ ได้ความว่า เมื่อยงเบนคนมชวตอยน ได้ด้วยดุชใน
 พระนพพานน ได้ขอวาพระนพพานคค เมอตายไปแล้วได้ด้วยดุชใน
 พระนพพานน ขอวาพระนพพานคค พระนพพานม ๒ ประเภทเทาน
 นพพานโลกย นพพานพรหม เบนนพพานหลง ไม่นับเขาในทน พระ
 นพพานคคเบนน เบนของดำคเบญ ควรให้รู้ ให้เห็น ให้ได้ ให้ถึงไว้เสีย
 ก่อนตาย ถ้าไม่ได้พระนพพานคคเบนนแล้ว ตายไปจักได้พระนพพาน
 คคเบนนไม่มเดย ถ้าไม่รู้ไม่เข้าใจ ก็ยงไม่มทางได้ แต่รู้แล้วเห็น
 แล้วพยายามจะให้ได้ ให้ถึงก็แค้นยาก แค้นลำบาก ยงนภกหนา ผู้ใด

เห็นว่า พระนิพพานมออย่างเดยว ตายแล้วจึงจะได้ ผู้นั้นชื่อว่า เป็น
 คนหลง ส่วนพระนิพพานดับนั้น จักจัดเอาความดีช้อย่างละเอียด
 เหมือนอย่าง พระนิพพานสักนั้นไม่ได้ แต่ก็เป็นความดีชอนละเอียด
 สุขุม หาดังเปรียบมิได้อยู่แล้ว แต่หากยังมีภคินรต แห่งทุกขกระทบ
 ถูกต้องอยู่ จึงไม่ละเอียดเหมือนพระนิพพานสัก เพราะพระนิพพานสัก
 ไม่ยังมีภคินรตแห่งทุกขมากลากตาย ปราศจากสรรพสิ่งทั้งปวง แต่
 พระนิพพานดับนั้นต้องให้ได้ไวก่อนตาย ๆ ดูก่อนอาหนนท อันว่าพระ
 นิพพานดับนั้น พงให้ด้อย่างแผ่นพระธรรมมลกษณะอาการอันใด ก็
 ให้ตัวเรามลกษณะอาการนนั้น ถ้าทำได้เช่นนกโคชอวาลงพระนิพ-
 พานดับ ถ้าทำไม่ได้แต่พูดว่าอยากได้ จะพดมากมายเท่าไรก็ตาม ก็
 ไม่อาจที่จะได้จะถึงเลย ถ้าปรารถนาจักถึงพระนิพพานแล้ว ต้องทำ
 จิตต์ทำใจของตนให้เป็นเหมือนแผ่นดินเดียวกัน ไม่ใช่เป็นของทำได้
 ดวยง่าย ต้องพากเพียรลำบากยากจนจนจักได้ จะเข้าใจว่าปรารถนา
 เอาด้วยปากกคงจักได้ อย่างนเป็นคนหลงไปใช้ไม่ได้ ต้องทำตัวทำ
 ใจให้เป็นเหมือนแผ่นดินให้จึงได้ ลักษณะของแผ่นดินนั้น คนและ
 สัตว์ทั้งหลายจะทารายทาด กลาวรายกลาวดีประการใด มหาปฐูปนบก
 มิได้วิโกรธรูเคอง ทว่าทำใจให้เหมือนแผ่นดินนั้น คือให้วางใจเสีย
 ออย่าเออเพื่ออาลัยว่าใจของตน ให้ระลึกรู้ว่าตัวมาอาศัยอยู่ไปชั่ว
 คราวเท่านั้น เขาจะนึกจะคิดอะไรก็อย่าตามเขาไป ให้เข้าใจอยู่ว่า เรา
 อยุ่ไปคอยวันตายเท่านั้น ประโยชน์อะไรก็บวคตชั่ววองของแต่ละตัวคนอัน
 เป็นของภายนอก แต่ใจซึ่งเป็นของภายในและเป็นของดำคณ ก็ยัง
 ต้องให้ปล้อยให้วางอย่าถือเอาว่าเป็นของ ๆ ตัว กล่าวไว้แต่พอให้เขา
 ใจเพียงเท่านั้น โดยสังเขป ๆ ดูก่อนอาหนนท คำที่ว่าให้ปล้อยวางจิตต์ใจ

นน คือว่าให้ละความโลภความโกรธความหลงทั้งปวงเสีย ขงการ
 ร้ายและการดทบบคคนำมากด่าว มดามเด่อมดาม มยคเด่อมยค
 นนทาสรรเสริญสุขทุกข์ อยายนค อยายนราย แมบัจจยเครของ บริ โภค
 เป็นตนะวา อาหารการกิน ผาผอนเครของนงห่มและทอยทนอน เกดชช
 ดำหรับแก้โรค ก็ให้ละความโลภความหลงในบัจจทเหล่านนเสีย ให้
 มความมกนอยในบัจจย แตมิใช่ว่าจะห้ามเสียไม่ให้กิน ไม่ให้นง
 ห่ม ไม่ให้อาศัย ในสถานทไม่ให้กินหยกกนยาเช่นนกกห้ามได้ คือให้
 ละความโลภในบัจจยเท่านั้น คือว่าเมื่อใดอย่างดอย่างปราณต ก็ให้
 บริ โภคอย่างดอย่างปราณต ได้อย่างเดวทราม ตาชา ก็ให้บริ โภค
 อย่างเดวทรามตาชาตามมตามได้ ไม่ให้ใจชุ่มมวด้วยความโลภ ความ
 หลง อย่างนแลชขอว่าปลดอยวางใจเสียได้ ถ้ายงเลอกบัจจยอยู่ คือ
 ปลดอยให้ความโลภ ความโกรธ ความหลงเข้าครอบงำ เพราะเหตุ
 แห่งบัจจย & อย่างใดอย่างหนึ่งอยู่ ขอว่ายังถอจตตถอใจอยู่ ยังไม่ถึง
 พระนิพพานได้เลย ถ่าละความโลภ โกรธหลงในบัจจย ننได้แลว จง
 ขอว่าทำตวให้เบนเหมอนแผ่นดิน เป็นอนถงพระนิพพานได้โดยแท้ มิ
 คัดอดเขามาในทนนว่า เหตุไฉนจึงมิให้ถอใจ เมื่อไม่ให้ถอเช่นนน
 จะให้เอาใจไปไว้ทไหน เพราะไม่ใช่ใจของคนอื่น เป็นใจของตว
 แท ๆ ทจะเบนอยู่ใดทกวนนทเพราะใจนเอง ถ่าไม่มีใจนแลวทตายเท่า
 นน จะให้วางใจเสียแลวจะรจะเห็นอะไร ๆ มคาวดชชนาว่า ผุทเขา
 ใจว่าใจนนเบนของตวจริง ๆ ผุทนทเบนคนหลง ความจริงไม่ใช่จตต
 ใจของเราแท้ ถ่าหากเป็นจตตใจของเราแท้ ก็คงบงคบได้ตามประ
 ดงค ว่าอย่าให้แก อย่าให้ตาย ก็คงจะได้ดกอย่าง เพราะเบนของ
 ตว อนทแทจตตใจนน หากเบนลมอนเกิดอยู่ดำหรับโลก ไม่

ใช้จิตต์ใจของเรา โลกเขาตั้งแต่งไว้ก่อนเรา เราจึงเข้ามาอาศัย
 อยู่กับด้วยลมจิตต์ใจณภาคเบญจกายหลัง ถ้าหากว่าเป็นจิตต์ใจของ
 เรา เราพาเอาเขาเกิด ครนเกิดชนแล้วด้วยจิตต์ใจหนักหมดไป ใคร
 จะเกิดขึ้นมาได้อีก ห้ไม่ใช่จิตต์ใจของใครสักคนเป็นของม้อยู่สำหรับ
 โลก ผู้ใดจะเกิดกถอเอาลมนนเกิดชน ครนใดแล้วก็เป็นจิตต์ใจของ
 ตน ทจริงเป็นของสำหรับโลกทั้งต้น ทว่าจิตต์ใจของตนน ก็เพียง
 ให้รูซงการบุญการกุศล การบาปการอกศล และเพียงให้รทุกขด้ช
 ด้วรวิคและพระนพพาน ถือไว้ให้ถึงที่สุดเพียงพระนพพานเท่านั้น ถา
 ถึงพระนพพานแล้วต้องวางจิตต์ใจไว้แก่โลกตามเดิมเดี่ยก่อน ถ้าวาง
 ไม่ได้เป็นโทษ ไม่อาจถึงพระนพพานได้ มีค่าแก่ไว้อย่างน

ตทนนตรี ลำดับนั้น พระพทชเจ้าจึงตรัสเทศน์นาต่อไปอีกว่า
 อานนท ดูก่อน อานนท บุคคลทงหลายทหลงชนไปบังเกิดในอรุบ
 พรหมอันปราศจากคามรูนน ก็ถวนแต่บุคคลผู้ทปรารธนาพระนพ-
 พาน แต่ไม่รู้จักวางใจให้ด้นให้หมดทุกชนนเอง ไม่รู้จักวางจิตต์
 วิญญาณอนตนเข้ามาอาศัยอยู่ด้วยลมของ โลก ทำความเข้าใจว่า เป็น
 จิตต์ของตอ และเข้าใจว่าพระนพพานม้อยู่ในเบองบนนน ตอททก
 เข้าใจเอาว่าจิตต์ของตอชนไปเป็นด้ชอยู่ไนทนน ครนตายกเดยพาเอา
 ตอหลงชนไปอยู่ไนทอนไม่มรูบ ตามทจิตต์ตนนทไวนน ๆ ดูก่อนอานนท
 ผู้ทหลงชนไปอยู่ไนอรุบพรหมแล้ว และจักได้ถึงโลกกุตตรนพพานน
 ชานานยงนท เพราะวอายุของอรุบพรหมนยงนท จะนบว่าเท่านั้น
 เท่านั้นอาจนบได้ จึงชอว่านพพาน โลกย ต่างกนแต่มีได้ดบวิญญาณ
 เท่านั้น ถาหากดบวิญญาณกเป็นพระนพพานโลกกตระได้ ด้รนความ
 ด้ชความด้วราญไนพระนพพานทง ๒ นน ก็ประเสร์รัฐเลิศโลกด้มอกัน

ไม่ต่างกัน แต่นิพพานโลกีย์เป็นนิพพานที่ไม่สิ้นสุดเท่านั้น เมื่อดัน
อำนาจของฌานแฉวยงตองมเกิด แก่ เจ็บ ตาย ร้าย และดี คุณ
และโทษ สุขและทุกข์มอยุ่เต็มที เพราะเหตุนี้ ผู้ใดผู้หนึ่งซึ่งจะ
ปรารถนานิพพานพรหมไม่มีเลย ย่อมมุ่งต่อโลกุตตรนิพพานด้วยกนท
นั้น แต่ไม่รู้จักปล่อยวางวิญญาณจึงหลงไปเกิดเป็นรูปพรหม ส่วน
โลกุตตรนิพพานนั้น ปราศจากวิญญาณ วิญญาณยังมีอยู่ในที่ใด
ความเกิด แก่ เจ็บ ตาย ก็ยังมีอยู่ในที่นั้น โลกุตตรนิพพานปราศจาก
วิญญาณจึงไม่มีเกิด ไม่มีแก่ ไม่มีเจ็บ ไม่มีตาย มีแต่ความสุดซัดบาย
ปราศจากอามิส หากความสุดซัดนั้นใดจะมาเปรียบด้วยพระนิพพานไม่มี
ชนขอว่าความเกิด ความตาย ความร้าย ความดี บาป บุญ คุณ
โทษ สุข ทุกข์ ความทุกข์ยากลำบากเข็ญใจ ทุกข์โศกโรครภัยไข้เจ็บ
สิ่งหนึ่งสิ่งใดไม่มีในพระนิพพานเลย พระพุทธเจ้าตรัสแก่ข้า ๆ อานนท์
ดังนี้แล ๆ ท่านพุทธศาสนิกชนทั้งหลายได้สดับแล้วพึงมนัสการกำหนด
ให้ประจักษ์แจ้งว่า ท่านผู้ใดควรจะเป็นครูอาจารย์บอกหนทางพระ-
นิพพานแก่ท่าน และท่านควรต้องเล่าพรอจารย์เช่นไร จึงจะออก
จากกองทุกข์เข้าถึงพระนิพพานได้ ให้สัมพันธ์กับเทศนานัยดังกล่าวมา
สมควรยุดพระสังฆกรรมเทศนาลงไว้แต่เพียงเท่านี้ ๆ

กัณฑ์ ๓

ตทนนตรี สตุถา ปุณ ชมฺมเทศนํ เทเสนโต อานนท
นิพพานปตฺธิโก อวิสขุเซตฺวา อนาลโย โหตีติ อาทิํ อาท ๑

อนุสนธิพระสัทธรรมเทศนา มีบุพพาประดับเป็นลำดับมา ฅนบัด
นจกวิสขุชชนาความในพระกรรมานนทตฺตร อนว่าด้วยพระนิพพานดับ
ต่อไป เพื่อให้มตคตคอนยกันกับในวณกอน เพราะพระสุตฺตรนเป็นพระ
สุตฺตรททานทงหลายควรดดับตริบพงอย่างแท้จริง ทรงแ่ดตงผลแห่งการ
ปฏิบคคาคันธรรมชนตฺตงในพระพุทฺธคาคันนา ตงมวจนกถาดับต่อไปว่า

ตทนนตรี ลำดับนั้นพระพุทฺธเจ้าจิงตรัดเทศนาต่อไปอีกว่าอานนท
บุคคลผู้ปรารถนาพระนิพพาน แต่ยังไม่ปล่อยวางใจไม่ได้ ยังอาลัยถึง
ความสุขอยู่ คิดว่าพระนิพพานอยู่ในทนนทน จะเอาจิตคแห่งตนไป
เป็นสุขในทแห่งนน ครนจกปล่อยวางใจได้ย ก็กลัวว่าจะไม่มีอนใด
นำไปให้เป็นสุขถือใจอาลัยสุข เหตุุนน จิงมิได้พนนพพานพรหม ๑
ตูกอนอานนท เราตถาคคแ่ดตงว่าให้ปลงใจให้วางใจนน เราชชอ
ดำคณเอาทสุตมาแ่ดตงเพื่อให้รู้ให้เข้าใจได้ง่าย การวางใจ ปลงใจ
นน คอ วางสุข วางทุกช วางบาป บุญ คุณ โทษ วางโลภ โกรช หตง
วางตถ ยศ นินทา สรรเสริญ หมตทงสน เหมือนตงไม่มีหัวใจ จิง
ชอว่าทำให้เหมือนแผ่นดิน ถ้ายงทำไม่ได้ อย่าหวังว่าจักได้โดยโลกตตร
นิพพานเลย ถ้าทำควให้เหมือนแผ่นดินได้ในกาลใด พงหวังเถดชง
โลกตตรนิพพาน คงได้คงถึงในกาลนนโดยไม่ต้องส่งสัย พระนิพพาน
เป็นชองใดควดยยากยงนค แ่दनคนจะได้แต่ละคนกทงยาก ๑ ตูกอน
อานนท ผู้มิได้ทำอริยมรรคปฏิบทาให้เต็มท ยังเป็นบุคชนหนาไปด้วย

ก็เล็ดหายสูญญามิได้ และจักวางใจทำตัวให้เป็นเหมือนแผ่นดินนั้นไม
อาจทำได้เลย เหตุที่เขาวางใจไม่ได้ เขายังถือใจอยู่ว่าเป็นของ ๆ ตัวแท้
จึงต้องทรมานทนทุกข์ข้อยู่ในโลก เวียนว่ายตายเกิดแล้ว ๆ เล่า ๆ ไม่มี
ที่สิ้นสุด ๆ ตุก่อนอนันต ผู้ที่วางใจทำตัวให้เป็นเหมือนแผ่นดินได้นั้น
มีแต่บุคคลผู้เป็นนักปราชญ์และเป็นสัตบุรุษจำพวกเดียวเท่านั้น เพราะ
ท่านไม่ถือตนถือตัว ท่านวางใจให้เป็นเหมือนแผ่นดิน ท่านจึงได้
พระนิพพาน ส่วนผู้ที่ถือตัวถือใจปล่อยวางมิได้นั้น แต่ล้วนเป็นคนโง
คนเขลาต้นทงนน บุคคลที่เป็นสัตบุรุษท่านเห็นแจ้งชัดซึ่งอนัตตา ท่าน
ถือใจของท่านไว้มิใช่ให้รูบาป บุญ คุณ โทษ ประโยชน์ และไม่ใช้
ประโยชน์ วัตถุประสงค์การกุศลและอกุศล วัตถุประสงค์ทางทุกข์ในมนุษย์
และสัตว์รรคและ พระนิพพาน เท่านั้น ครั้นถึงที่สุด ท่านก็ปล่อยวางเสีย
ตามสภาวะแห่งอนัตตา ส่วนคนโงเขลาหนถือตนถือตัว ถือว่าร่างกาย
เป็นอนัตตาตัวตน จึงปล่อยวางมิได้ ๆ ตุก่อนอนันต อนันว่าบุคคลที่ถือใจ
นั้นย่อมเป็นคนมักโลภ มักโกรธ มักหลง บุคคลจำพวกใดที่ตกอยู่ใน
อำนาจแห่งความโลภ ความโกรธ ความหลง นั้น จะเป็นนักบวชก็ตาม
เป็นคฤหัสถ์ก็ตาม ก็หาความสุขมิได้ เบื้องหน้าแต่ตายไป ก็หาความสุข
ในมนุษย์และสัตว์รรคมิได้เลย ย่อมมอบกายเป็นทไป ณ เบื้องหน้าโดย
แท้ ๆ ตุก่อนอนันต บุคคลทั้งหลายผู้ปรารถนาพระนิพพาน จึงวาง
เสียซึ่งใจอย่าอาศัยความสุข การวางใจก็คือวางสุขวางทุกข์และบาป
บุญคุณ โทษร้ายดี ซึ่งเป็นของสำหรับโลกนเดียให้สิ้น ดังเห็น
สร้างไว้สำหรับโลกนเท่านั้น เมื่อต้องการพระนิพพานแล้วต้องปล่อย
วางไว้ในโลกนต้นทงนน จึงจะได้ความสุขในพระนิพพานซึ่งเป็นความ

สุขอย่างยิ่ง เป็นความสุขอันหาส่วนเปรียบมิได้ ๑ ดูก่อนอาณนท เมื่อนั้น
 จะถือเอาความสุขในพระนิพพานแล้ว ก็ให้วางใจในโลกยกนเดียให้หมด
 สิ้น อันว่าความสุขในโลกยกนเดียอยู่ในอินทริยทั้ง ๖ นเท่านั้น ในอินทริย ๖
 นั้น ยกเอาใจไว้เป็นเจ้า เอาประสาททั้ง ๕ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย นนเป็น
 กามคุณทั้ง ๕ ประสาททั้ง ๕ นั้นเอง เป็นผู้แต่งความสุขให้แก่เจ้าพระยา
 จิตตราช ประสาทตา นั้น เขาได้เห็นได้รูปรูปวัตถุสิ่งของอันดองงาม
 ต่าง ๆ ก็นำความสุขไปให้แก่เจ้าพระยาจิตตราช ประสาทหู นั้น เมื่อ
 เขาได้ยินได้ฟังศัพท์คำเสียงเสียงที่ไพเราะเป็นทชนชมทงปวง ก็นำ
 ความสุขอันก่อดำเนินไปให้แก่เจ้าพระยาจิตตราช ประสาทจมูก นั้น เมื่อ
 ได้สูดดมกลิ่น สุกัน ทรัด ของหอมต่าง ๆ ก็นำความสุขไปให้แก่เจ้า
 พระยาจิตตราช ประสาทลิ้น นั้น เมื่อเขาบริโภคอาหารอันโอชารสดีเคี้ยว
 ต่าง ๆ ก็นำความสุขอันก่อดำเนินไปให้แก่เจ้าพระยาจิตตราช ประสาท
 กายนั้น เมื่อเขาได้ถูกต้องพุกเบาะเมาะหมอนและนุ่งห่มประดับประดา
 เครื่องกษุภณอันสวยงามและบริโภคกามคุณ ก็นำความสุขอันก่อดำเนิน
 ไปให้แก่เจ้าพระยาจิตตราช เจ้าพระยาจิตตราชนั้นก็นั่น
 เอง ส่วนใจนั้นเป็นใหญ่เป็นผู้คอยรับความสุขอันก่อดำเนินแต่อย่างเดียว
 เท่านั้น ส่วนประสาททั้ง ๕ เป็นผู้สำหรับนำความสุขไปให้แก่ใจ
 ประสาททั้ง ๕ จึงชื่อว่ากามคุณ ส่วนความสุขในโลกนหมแต่กามคุณ
 ทั้ง ๕ นเท่านั้น จะเป็นเจ้าประเทศราชในบ้านน้อยเมืองใหญ่ตลอดจน
 ไปจนถึงเทวดา ก็มแต่กามคุณทั้ง ๕ เท่านั้น ๑ ดูก่อนอาณนท ผู้ที่
 จะนำตนไปให้เป็นสุขในพระนิพพาน ต้องวางเสียซึ่งความสุขในโลกยก
 ถ้าวางไม่ได้ก็ไม่ได้ความสุขในพระนิพพานเลย ถ้าวางสุขในโลกยก

มิได้ก็ไม่พันทกข ด้วยความดีชในโถกยเป็นความดีชที่เจออียดด้วยทกข
 ครนเมอถอเอาดีชกคถอเอาทกขนหนเอง ครนไมวางดีชกคไมวาง
 ทกขนหนเอง จะเข้าใจว่าเราจะถอเอาแต่ดีชทกขไมตองการคองงนไมได
 เดย เพราะดีชทกขเบนของเนองอยุดวยกน ถ้าไมวางดีชเดยก็เบน
 อยนไมพันทกข ๑ ดูกอนอานนทท บคคตทงหลายตจะรูวอดีชทกขคค
 อยนนหายากยงนค มแต่เราตถาคคตมประกอบดวยทศพลญาณเทานน
 บคคตทงหลายทยงเบนปถชนคนงเเชตานน ทำความเข้าใจว่า ดีชก
 มอยคางหาก ทกขกมอยคางหาก ครนเราถอเอาดีชเรากไดดีช เรา
 ไมถอเอาทกข ๓ กไมมคองงน เพราะเหตุทเขาไมรูวอดีชกบทกขคคกนอย
 เขาจิงไมพันทกข เมอผโตอยากพันทกขใหวางดีชเดย ก็เบนอนดะทกข
 วางทกขดวยเหมอนกน ใครเลาจะมความดำมารถพรากดีชทกขออก
 จากกนได แต่เราตถาคคตกไมมวเคษทจะพรากจากกนได ถ้าหากเรา
 ตถาคคตพรากดีชและทกขออกจากกนได เราจะปรารธนาเขาสูนพพาน
 ทำไมเรากจะถอเอาแต่ดีชอยางเดยว เดยวแต่ความดีชอยนในโถกเทาน
 กเบนอนดีชดบายพอยแฉว นไมเบนเชนนน เราแฉวหงาดีชโดย
 ดวณเดยวไมมทางอนทจะพงได เราจิงวางดีชเดย ครนวางดีชแฉว
 ทกขไมตองวางกหายไปเอง อยกับเราไมได เราจิงดำเรจพระนพพาน
 พนจากกองทกขดวยประการคองงน ๑ ดูกอนอานนท อนดีชในโถกยนน
 ถาตรวจคองงนใหแนอนแฉว กหากเบนคองงนเทานนเอง เขา
 หากเกิดมาเบนมตคคกนอย ไมมผโตจกพรากออกจากกนได เรา
 ตถาคคตกถวทกขเบนอยางยง หากทางชนะทกขมิไดจิงปรารธนาเขา
 พระนพพาน เพราะเหตุกถวทกขอยางเดยว พระพุททเจาตรีดเทคณา
 แกเขา ๑ อานนท คองงนแฉว ๑

ตทนนตรี ๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐
 อานนท ดูก่อนอานนท กุศลธรรมและอกุศลธรรมนั้น ได้แก้กอง
 กิเลส ๑๕๐๐ นนเอง อพยากฤตธรรมนั้น คือ องค์พระนิพพาน ครน
 พนจากกองกุศลและอกุศลธรรมนั้นแล้วจึงเบเนองค์แห่งพระอรหิ และ
 พระนิพพานโดยแท้ ถ้ายังไม่พ้นจากกุศลและอกุศลตราบใดก็ยังไม่
 เบนอพยากฤตตราบนน คอยังไม่เบเนองค์พระอรหิ ยังไม่เบเนองค์พระ
 นิพพานได้ ๆ ดูก่อนอานนท กุศลนั้นได้แก้กองสังข อกุศลนั้น
 ได้แก้กองทุกข กองสังขและกองทุกขนั้น หากเบเนของเกิดติดเนอง
 อยดวยกัน ไม่มีใครจักพรากให้แตกออกจากกันได้ ครนถอเอา
 กุศลคอกองสังขแล้ว ส่วนอกุศลคอกองทุกขนั้น แม้ไม่ถอเอากเบเน
 ोनไดอยเอง ๆ ดูก่อนอานนท เมอบุคคลตองการพระนิพพานก็ให้
 วางแต่ขงความสังขนั้นก่อน ความสังขใน โลกียนนเองขอว่ากุศล จึง
 จกถงพระนิพพาน ถ้าหากว่าไม่มีความสามารถ คือไม่อาจทำพระ
 นิพพานให้แจ้งได้ ก็ให้ยดถอเอากุศลนั้นไวก่อน พอให้ไดคความสังข
 ในมนุษยและสัตว์รรค แต่จะให้พนทุกขนั้นไม่ได้ ถ้าแตเมอรู้อยู่วตน
 จกพนทุกขไม่ได้ ก็ให้ยดเอากุศลนั้นไว้เบเนสะพานสำหรับไต่ไปสู่ความ
 สังข ถ้ารวาตนยังไม่พนทุกข ซามาวางกุศลแต่ขงขาราย เพราะ
 เมอวางกุศลแต่ขงตน กจกเขาไปหากองอกุศล คือ กองบาปเทานน
 เมอตกเขาไปในกองอกุศล อกุศลนั้น กจะนำตัวไปทนทุกขเวทนาใน
 อบายภุมทง ๕ หากความสังขในโลกมีได้เลย เพราะเหตุนน เมอตนยัง
 ไม่ถงพระนิพพาน ก็ให้บำเพญกุศลไว้พอจะได้อาศัยเบเนสังขสบายไป
 ในชาตนและชาติหน้า ภูนเต ซาแต่พระอรยกัสสป พระพุททเจ้า
 ตรีศเศศนาแกชา ๆ อานนทตงน ๆ

ตทนนตรี ถ้าตบ นนพระพุทธรเจ้าจง ครัดเทศ ชาติออกไปอีกว่า
 อานนท ดูก่อนอานนท์ เราตถาคตจักแสดงในข้ออันเป็นที่สดแต่
 โดยย่อ ๆ พอให้เข้าใจง่าย ที่สุดหนักคอกจตตกบตณหา จตตนน
 จำแนก ออกไป เรียกว่า กองกัคค คอกอง สุข ตณหานนจำแนกออก
 ไปเรียกว่า กองอกคค คอกองทุกข ตณเงาเคามาตแห่งทุกขนน กคอก
 จตตและตณหานเอง จตตเบญจกคให้ใดเบญจตมสุขขนน ส่วนตณหา
 นนทเกิดตามเห็นตาม จตตมความสุขมากขทนเท่าใด ตณหานน
 ก็ให้เกิดทุกขตามมากขทนไปเท่านั้น ๆ ดูก่อนอานนท์ แต่เบองตนเมื่อ
 เราตถาคต ยังไม่รูแจ้ง ว่าสุข และ ทุกขตคอยู่ด้วยกัน เราถอเอาแต่
 กคคจตค อนเดยว หมายถึง จก ให้เป็น สุขอยู่ทุกเมื่อ ส่วนทุกขจกไม่ให้
 มมา กตงหนามาเพญจกคจตคเรื่อยไป เมื่อได้สุขเท่าใด ทุกข
 ก็พลอยเกิดมเท่านั้น ครนภายหลังเราพิจารณาตถวยญาณจกษุบัญญัติ
 แดเห็นแจ้งชัดว่า สุขและทุกขตคอยู่ด้วยกัน ครนรูแจ้งแลจกตรก
 ตรองหาอุบาย ที่จะกำจัดสุข และ ทุกข ให้พวาก ออกจากกน ننแล่นยาก
 แด่น ถ้าปาก เหลือ กาดง จนสน บัญญาหาทางไปมาไม่ได้ เราตถาคต
 จึงวางเดยชงสุขคน ให้แก่ทุกข คควางใจไว้ให้แกตณหา ครนเรา
 วางใจให้แกตณหาแล้ว ความ สุข ใน พระนพพาน ก็เลยเขามารบเรา
 ให้ถึง พระนพพาน ดิบ ใน ขณะ นน พร้อมกบด้วยเราวางใจไว้ให้แก
 ตณหา ๆ ดูก่อนอานนท์ เมอวางใจได้จึงเป็นอพยากฤต จึงเรียก
 ขอวาถอเอาอพยากฤตเป็นอารมณ์ เป็นองค์พระอรห คคได้เขาดง
 อยู่ในพระ นพพาน ด้วยอาการ ดังน ๆ ถ้าตบ นนพระพุทธรเจ้าจงครัด
 เทศนาแก่ชา ๆ อานนท สบตออกไปอีกว่า อานนท ดูก่อนอานนท อน

ว่าอรหันต์ จะไดม้จาเพาะแต่เราตถาคคพระองคเคยวก็ห้ามได้ ย่อม
 มีเป็นของสำหรับโลก สำหรับไว้โปรดสัตว์โลกทั่วไป ไม่ใช่ของแห่ง
 เราตถาคคและของผู้นงผู้ใดเลย ๆ ดูก่อนอานนท์ เราตถาคคเป็นผู้
 ไกลจากกิเลสแล้วจึงได้ชงพระอรหิ์ บุคคลผู้ใดปราศจากกิเลสแล้ว
 บุคคลผู้นงเป็นผู้นงได้พระอรหิ์ เต็มอกันทุกคน บุคคลผู้ใดที่ยังไม่
 ปราศจากกิเลส ถึงแม้จะอ้อนวอนเราตถาคคว่า อรหิ์ ๆ ดึงจน
 ถึงอนตาย ก็ไม่อาจได้ชงพระอรหิ์เลย เป็นแต่กล่าวด้วยปากเปล่า ๆ
 เท่านั้น และมาเข้าใจว่า การละกิเลสได้หรือไม่ได้นั้นไม่เป็นประมาณ
 เมื่อได้อ้อนวอนหาชงองคพระอรหิ์เจ้าด้วยปากด้วยใจแล้ว พระอรหิ์
 เจ้าจากเงาเราให้เขาสู่นพพาน เข้าใจได้ยอย่างน ขอว่าเป็นคนหลงแท้
 แม่เมื่อคณยังไม่พนตามกมตทินแห่งกิเลส แล้วยงอ้อนวอนพระอรหิ์
 ทมหมตทินกิเลส ให้มาตงอยู่ในควคณแปดเปอนด้วยตามกมตทินแห่ง
 กิเลส จกมีทางได้มาแต่ไหน เปรียบเหมอนตงมีชาติจรอยู่ระหนึ่ง
 เต็มไปด้วยของเน่าของเหม็นดำระพตทงปวง เป็นดำระมณาเน่าเหม็น
 ดำปเหม็นควนาเกดยดียงนง และมบุรุษหนึ่งตงอยู่ในดำระนนั้น หาก
 ว่าบุรุษคณนรองเรยงให้อานนท์ไปอยู่ในดำระนนั้นเน่ากบเขาด้วย อาน-
 นนท์จกไปอยูดวยเขาหรือ ๆ ดูก่อนอานนท์ เราจกบอกให้ดำระนชง
 ถาอานนท์ ลง ไปอยู่ในดำระน กับ ดวย บุรุษ ผู้ แปดเปอน ดวย นาน้ำ ได้ตง
 นน องคพระอรหิ์ ก็อาจไปตงอยูกบดวยบุรุษผู้แปดเปอนด้วยราคาท-
 กิเลสได้เหมอนกัน ถา อานนท์ ลงไปอยูกบดวยบุรุษผู้แปดเปอนไม่ได้
 องคพระอรหิ์ ก็ไม่ อาจ ไปตงอยูกบ ดวย บุคคล ผู้แปด เปอน ดวย ราคะ
 กิเลสได้เหมอนกันเชนนน ๆ ดูก่อนอานนท์ ท่านจะอาจลงไปอยูกบ

ด้วยบรมผู้แปดเปื้อนใดหรือไม่ ? มีพทชฎิกาทรัสถาม ฉะน ข้า
 อานนท์ จงกราบทูลว่า ดงไปอยู่ด้วยไม่ได้ ๆ ถ้าท่านไม่ดงไป บรมผู้
 นนกกถาววงวอนท่านอยุ่ร่าไปจะดำเรจหรือไม่ ? ข้าแต่พระองค์
 เจริญ ถ้าข้าพระองค์ไม่ดงไป บรมผู้หนักทำอะไรแก่ข้าพระองค์ไม่ได้
 ความปรารถนาไม่ดำเรจ เป็นแต่วงวอนอยู่เปล่า ๆ เท่านั้นเอง ๆ
 ดูก่อนอานนท์ ขออุปมาณใด บรมผู้จมอยู่ในน้ำเน่าเปรียบเหมือน
 บุคคลผู้ไม่ปราศจากมลทินตามกแห่งกเลศ พระอรหันนเปรียบเหมือน
 ศวของอานนท์ อานนท์ไม่ดงไปอยู่กับบรมผู้แปดเปื้อนนั้นใด
 พระอรหันนก็ไม่ไปอยู่กับบุคคลผู้แปดเปื้อนด้วยกเลศตามกณนหมแม่
 จกวงวอนด้วยปากด้วยใจสักเท่าไรก็ไม่ดำเรจ พระอรหัน ท่านเป็นผู้
 บรต์ทช เป็นผู้พ้นทุกขแล้ว ท่านไม่ยอมเข้าไปหาบุคคลใดผู้หนึ่งเลย
 ครนบุคคลใดปรารถนาความสุขแล้ว จงยอมตัวเข้าไปหาท่าน ท่าน
 ก็โปรดให้ได้ความสุขทุกคน จะเข้าใจว่า พระอรหันนเดอกหน้าเดอก
 บุคคล จะตเคยนอย่างนั้นไม่ควร ถ้าแลผู้ใดพ้นจากกเลศกามและ
 วัตถุกามได้แล้ว ขอว่านอมตัวเข้าไปสู่ท่าน ๆ ก็โปรดนำเข้าสู่พระนิพ-
 พานแล้วด้วยสุขอยู่ด้วยท่าน ไม่เดอกหน้าเดอกบุคคลเลย เป็นแต่ผู้จม
 อยู่ด้วยกเลศมาก ละกเลศมิได้ ขอว่าไม่ยอมตัวเข้าไปหาท่านเอง ๆ
 ดูก่อนอานนท์ ถึงตเวราตถาคตกตองนอมตัวเข้าไปหาท่าน ท่านจึง
 โปรดให้ตถาคต นใด เป็น คร แก่โลกเห็นปานดงน เพราะว่าพระอรหัน
 ท่านเป็นผู้ และจักให้ท่านเข้าไปคบคนชวอนนเป็นไปไม่ได้ และ
 ผตธรรมเนยมด้วย ส้มควรแก่ผู้เลวทรามตาข้าจะเข้าไปหาท่านผู้
 ผตงค์กคโดยดวณเดยว ข้าแต่พระมหากถ์สปผู้มอายุ พระพทชเจ้า
 ตรัสเทศนาแก่ข้า ๆ อานนท์ ดงนแล ๆ

ตทนนตรี ถ้าตบหนพระพุทธรเจ้าจรงตรดเทคหน้าตบไปอกกวด
อานนท ดูกอนอานนท บุกคตผู้โคปรารณาซงพระอรห กพงยกคจ
 และห้ามใจให้ห่างไกลจากกอกกิเลส เพราะพระอรหท่านเป็นผู้ไกล
 จากกิเลส จะบริกรรมแต่ด้วยปากด้วยใจว่า อรห ๗ แล้วเข้าใจว่า
 ตนได้พระอรห เห็นว่าเป็นบุญเป็นกุศล จักได้ความสุขในมนุษย์และ
 ด้วรกและพระนิพพาน จะทำความเข้าใจอย่างนไม่สมควร เพราะ
 นามขอพระอรहन เราบอกไว้ให้รู้ว่าผู้ไกลจากกิเลส จะถือเอาแต่
 พระนามว่า อรห ๗ แล้ว เข้าใจว่าตนได้สำเร็จเช่นนไม่สมควร เพราะคำ
 ทว่าอรห ใคร ๗ ก็กล่าวได้จะมีเป็นพระอรหกันเต็มโลกหรือ ๗ ด
 กอนอานนท พระอรหกกอเราตถาคคตนเอง เหตุที่เราปราศจากกิเลส
 ละกิเลสสิ้นแล้ว เราจึงได้ถึงที่ตแห่งพระอรห องค์พระอรหกับเรา
 ตถาคค ก็หากเบนอนตยอกน จะร้องเรียกพระอรหว่าเบนอนตถาคค
 ก็ไม่ผิด หรือจะร้องเรียกเราพระตถาคคเบนอนตถาคค ก็ไม่ผิด ผู้ใดละ
 กิเลสได้สิ้นเชิงแล้ว ผู้นนทขอวาทถึงที่ตแห่งพระอรหต้นตวยกัน จะ
 ได้ถึงพระอรหแต่เราตถาคคองค์เดียวห้ามได้ จงเข้าใจองค์แห่งพระ
 อรหตงเราตถาคคตตตงมานเถด ข้าแต่พระมหากัสสปผู้มีอายุพระ
 พุทธรเจ้าได้ตรดเทคหน้าแก่ข้า ๗ อานนทตงนแล้ว ๗

ตทนนตรี ถ้าตบหนพระพุทธรเจ้าจรงตรดเทคหน้าต่อไปอกกว่า
ตูกอนอานนท สิ่งให้ตควโลกเวียนววยตายเกิดอยู่ในวิญญตงสาร
 ทรมานทกชอยในนรกและกำเนตตตวตจรจณนแล้ว ๗ เล่า ๗ ไม่รูต้น
 ตต นมไซตงอน คอตวกลเลสและคณหา ลอดวงให้ดวงจิตตของ
 ตตตทงหลายมิให้พันทกชกยในวิญญตงสาร และมีให้ถึงพระนิพพาน
 ได้ ถ้าผู้ใดมิได้รูกองแห่งกิเลสแล้ว ผู้นนทจกประตพกยไครบทกช
 ในอบายภุมทง ๘ มิได้มีเวลาดสนต ๗ ดูกอนอานนท จงจับตวคณหา

ดุษโหมนุษย์และสัตว์วรรค ๆ ดูก่อนอาณนท บุคคลผู้ตั้งอยู่ภายนอกคึด
 นน ไตขอวาเป็นผตงอยู่ในระหว่างแห่งกเดด ยงเบนนุหนาแนนนอยู่
 ด้วยกเดด แมจะเบนนมความรคความฉลาดมากมายดักปานใดก็ตาม
 ก็ไม่ควรถือขอวาเป็นผยงกวาผอนมคึด เหตุวาผู้ไมมคึดนน ยงห่าง
 โกลจากพระนพพานมาก ผทมคึดขอวาโกลตอพระนพพานอยู่แเลว ถึง
 จะไม่วะไรวแต่เพียงคึดเทานน กยงดกวาผู้ไมมคึดอยู่นนเอง เพราะ
 ทานเป็นผบางจากกเดด บุคคลผู้ทแนนนหาไปดวยกเดด แมจะเบนน
 ผทรมากแตกฉานในขออรรถและขอธรรมประการใดก็ตาม ก็ควรจะ
 ทาคความเคารพยำเกรงในทานผทมคึด จึงจะถูกตองตามคึดของธรรมท
 เบนทางแห่งพระนพพาน ถ้าให้ผมคึดเคารพยำเกรงในผทไมมคึดและ
 เป็นผหนาแนนนดวยกเดด เป็นคความผิดห่างจากพระนพพานยงนก ๆ
 ดูก่อนอาณนท จะถือเอาคความรูและคความไมรูเป็นประมาณทเดียวไมได้
 คองถือเอาการละกเดดได้เป็นประมาณ เพราะวาผู้จะถึงพระนพพาน
 คองอาศัยการละกเดดได้ส้วนเดียว เมอละกเดดได้แเลว แมไมมี
 คความรูมาก วิแต่เพียงการละกเดดเทานนกอจถึงพระนพพานได้ อน
 จกพัน จากทกขในนรก และไต้เสวดยสขในสัตว์วรรค และพระนพพาน ก็
 เพราะละเสยไตซงกเดดอย่างเดียว ดังทให้คนเราได้รับคความสขและ
 รับทกขอยทกวงนนเพราะกเดด ครนระบบตบกเดดได้แเลว เป็นเหตุ
 ให้ไต้ประสพสขและพันจากทกข เมอละกเดดไมได้ สขก็ไมได้ทกข
 ก็ไม่พัน ๆ ดูก่อนอาณนท การทจะไต้ประสพสขก็เพราะละกเดดต่าง
 หาก ผทมคความรูแถมไตละเสยซงกเดด ย่อมไม่เปนนประโยชน์แมแต่
 ดังไต้ดังหนงแกผทมคความรูนน แมจะรูมากแฉนนพระคัมภีร หรือม
 คความรูหาทสคมิใดก็ตาม ก็รูอยู่เปด่า ๆ จะเอาประโยชน์อันใดอันหนง

ไม่ได้ และจะให้เป็นบุญ เป็น กุศล และได้ด้วยความดีเพราะความ
 รุหนโมม เราตถาคตไม่สรรเสริญผู้ทรมความมากแต่ไม่มศีล ผู้ทรม
 ความรน้อยแต่เป็นผู้ตงอยู่ในศีล เราสรรเสริญและนบถอณนนาเป็น
 คนดี ถ้าผู้ใดนบถอณนมากแล้วว่าดีกว่าผู้ไม่มศีล บกคณนถอศีล
 เอาตนเป็นปดายเอาปดายเป็นตน เอาดีเป็นตา เอาตาเป็นดัง ถาถอ
 อย่างนผตทางแห่งพระนพพาน เป็นคนมัจฉาทฐฐ การนบถอบกคณน
 หนาไปด้วยก็แล้วว่าดีกว่าผู้ปราศจากก็แล้ว เราตถาคตไม่สรรเสริญ
 เดย บกคณนจำพวกที่บางเบาจากก็แล้ว ใกล้ต่อพระนพพาน เราตถาคต
 สรรเสริญและอนุญาตให้เคารพนบถอ การททาบุญ ทำทาน ทำกุศล
 ปราภรนาที่จะให้บุญกุศลนพพาคณนเข้าดีพระนพพาน ถ้าไม่รู้ว่าบาเพญ
 ญกุศลเพื่อให้ช่วยระงบตบก็แล้ว ก็เป็นอนบาเพญเดยเปลา ไตชอ
 ว่าเป็นคนหลง โลกหลงทางแห่งพระนพพาน การทจะถึงพระนพพาน
 ต้องละก็แล้วเดยให้ذن ถายังละมิได้ก็ไม่ถึงพระนพพาน ถึงจะรู้มาก
 ดีก็เท่าใดก็ตาม ถายังละมิได้ก็ไม่ได้เดยเปลา ๆ เราตถาคตตง
 คำสอนไว้ ไม่ได้หวัง เพื่อให้บกคณนไตมหงมาเพญหาประ โยชน้อย่าง
 อื่น ตงไว้เพื่อประสงค์จะให้บกคณนบาเพญภาวนา เพื่อให้ระงบตบ
 กิเลสคณนหาเท่านั้น การบาเพญภาวนา เมื่อไม่คิดว่าจะให้ระงบตบ
 กิเลสคณนหาแห่งตน ก็ไตชอว่าเป็นคนหลงโลกหลงทาง ถ้วนกุศล
 ชงเกิดจากการบาเพญภาวนานน จะว่าไม่ได้ไม่มเช่นนกกไม่ปฏิเดช
 อนทจรงกหากเป็นบุญเป็นกุศลโดยแท้ แต่ว่าเป็น ทาง หลง จากทาง
 พระนพพานเท่านั้น การกระทำความเพยรบาเพญภาวนาทาบุญทำกุศล
 อย่างใดอย่างหนึ่งมากน้อยเท่าใดก็ตาม ก็ให้รู้ว่าบาเพญบุญกุศล
 และเจริญภาวนา เพอระงบตบกิเลสคณนหาของตนให้น้อยลง ให้พน

www.dhammadownload.com

จากกองกิเลสนั้น เช่นนเรียกว่าเดินถกทางพระนิพพานแท้ ๆ ดูก่อน
 อานนท์ จงพากันประพฤติตามคำสั่งสอนที่เราแสดงไว้ ณ ถ้าผู้ใดมิได้
 ประพฤติตาม กงฺขาใจความนั้นเป็นคนนอกพระพุทธศาสนา พระพุทธ
 เจ้าได้ตรัสแก่ข้า ๆ อานนท์ ดึงนแล ฯ

ตทนนตริ์ ถ้าตบन्नพระพุทธรเจ้าจึงตรัสต่อไปอีกว่า อานนท
 ดูก่อนอานนท์ เราตถาคตบัญญัติศีล ๕ ศีล ๘ ศีล ๑๐ ศีลพระปาติโมกข์
 ไว้หลายประเภทนั้น ก็เพราะเหตุอยากให้สัตว์กตออกจากกองกิเลส
 ถ้าบุคคลจำพวกใดตงอยู่ในศีล ๕ บุคคลจำพวกนั้นกบางจากกิเลส
 ๕ ชนตงอยู่ในศีล ๘ กบางจากกิเลส ๒ ชน ตงอยู่ในศีล ๑๐
 กบางจากกิเลส ๓ ชน ตงอยู่ในศีลพระปาติโมกข์ กบางจากกิเลส ๔ ชน
 ดูก่อนอานนท์ บุคคลผู้บำเพญศีลน้อยศีลมากประเภทใดประเภทหนึ่ง
 ก็เพื่อ ให้รู้ชง การละกิเลสและยกตนให้พ้นจากกิเลส เมื่อไม่รู้ชง
 ได้ชอว่าเป็นคนหลง ล้วนอานสั่งตได้บำเพญศีลนั้น เราตถาคตได้
 กดาวอยู่ความผลอานสั่งตจริง แต่ความอานสั่งตน้อยและผิดจากทางพระ
 นิพพาน ถ้าเข้าใจว่าการรักษาศีล เพื่อจะยกตนให้พ้นจากกิเลส
 รักษาศีล ๕ ได้แล้ว จะเพียรพยายามรักษาศีล ๘ ศีล ๑๐ ศีลพระ
 ปาติโมกข์เป็นลำดับไป เมื่อจะยกตนให้พ้นจากกองกิเลสที่ละเอียดละน้อย
 ตามลำดับ เมื่อเราตงอยู่ในศีลประเภทใด ก็ตงใจรักษาเต็มความ
 ต่ามารถ รุดนจงมผลอานสั่งตมากไม่เป็นคนหลง และตรงต่อทาง
 พระนิพพานโดยแท้ ๆ นแลพุทธรคำสอนกชนทงหลาย เมอท่านทงหลาย
 มความประสงค์จางหวังพระนพพานแล้ว ฟังประพฤติปฏิบัติตนให้
 เหมือนนยทกดาวมา ก็จัก ประสพพระนิพพานตมตงความปรารถนา
 จึงชอยุติพระสัทธรรมเทศนาไว้แต่เพียงเท่านั้น ฯ

กัณฑ์ที่ ๔

ตทนนตรี สตุถา ปุณ ชมฺมเทสนํ เทเสนโต อิชานนท
กุกฺกุตโต ปพฺพชิตฺวา กิเลสฺส กสนฺตี อากงฺเขยฺยาตี อาทิก
อาห ๑

อนฺตฺนชฺพระสฺตทชฺรรมเทคฺนา ฅน บคฺนจกฺกฉฺชชนาควาในคฺริมา-
นนทสฺตุคฺร อนฺวาทวยพระนพพานทเวาทานทงหลายจะพงใดพงถึงดับ
ทอไป เป็นใจควาว่า

ตทนนตรี ในลำดับนั้น สัมเด็จพระปฐมพระภาคเจ้าทรงแต่งตั้ง
ทอไปว่า ดูก่อนอานนท์ กุลบุตรผู้เข้าบวชในพระพุทธศาสนา เป็น
ศิษย์ แห่ง เรา ตถาคตนึกหวังเพื่อกความสงบดับกิเลส ไม่อยากเกิดใน
โลกดับทอไป เพราะกิเลสหนเบนนเขอถ่ายดับโลก ครนเกิดมาแดง
ให้เจ็บไข้แก่ตาย และให้ฉิบหายพลัดพรากจากกัน ให้รัก ให้ชัง ให้ด่า
ให้ตี ให้อด ให้อยาก ให้ทุกข์ ให้ยากเย็นเข็ใจ อากการกิริยาแห่ง
กิเลสเป็นเช่นนั้น เราตถาคตจึงทรงอนุญาตให้บวชเพื่อกความสงบดับ
กิเลส ไม่ให้เกิดมเป็นเขอถ่ายดับโลกทอไป เมอรูอย่างนแดงตง
ใจรักษาคัดเพื่อให้ดับกิเลส และตรีกตรองหาอบายเพื่อกทำลายกิเลส
อนเบนนตนเคาให้ชาดคฺนย การรักษาคัดพระปาตโมกชกต การรักษา
ชอวตรในชดงค ๓๓ นนกด กเบนนอนประมวลดลงในคฺณนททุกอยาง
มิใช่ว่า จะให้ รักษามาก มายหลาย ดังหลายอยางจนคฺณนทคหามได้
รักษาคัดพระปาตโมกชกต รักษาชดงควคต ๓๓ กต ก็ไม่เพื่อกประโยชน์
อยางอน เพื่อกความสงบดับกิเลสอยางเคยวเทานน เมอรูวากิเลสเป็น

เคาเงอนแหงกอกทกช กอกโทษ กอกบาป กอกกรรมเซนนนแลว ขอ
 วดรอนไดทเบนไปเพอจะยกคนออกจกกเดดได กจงกระทำชอวดร
 นนใหบริบรรณเถด การรักษาคัดพระปาฏิโมกชและรักษารุดงควดคต
 ทุกอยาง เมอมไดเขาใจวาเพอความระงบคบกเดด กชอวาเบอนน
 ธิรักษาเปลา ๆ เมอเราธูธรักษาเพอระงบคบกเดดไมไดรักษาเพออยาง
 ธินแลว แมจะรักษาแต่เดกนอยโดยเอกเทศ ไมครบตามจำนวนในพระ
 ปาฏิโมกชและจำนวนแหงรุดงควดคต กไดชอวาเบอนนรักษาครบทุก
 อยาง เพราะจบบคนจบบรากเงาแหงกเดดไดแลว เปรยบดงบรุษคตคน
 ไม ถาคตเงาตตรากแกวชาดแลว กงกานล่าชาแมไมตองคตกตาย
 เอง ถาไปคตรอนแต่กงกานล่าชา รากเงาไมไดคต คนไมนนกอาจ
 งอกงามไดอก ๆ ดูกอนอนนท บคคตทบวช ในพระ คำนาน ก
 เปรยบเหมอนบรุษคตคตคนไมฉะนน การ บวชมิใช่วามุงประโยชน์อยาง
 ธิ บวชเพอระงบคบกเดดเทานน ถาไมหวังเพอความคบกเดดแลว
 ไมตองบวชคกวา การทบวชโดยทไมโตมุงเพอการคบกเดด แม
 จะมความวิวเคษล็กปานใด กไดชอวารูเปลา ๆ แต่วการทเบนม
 ความรักความฉลาดนน เวมได้ ควาเบอนน ไมรูไมคไมเบอนบุญไมเบอน
 กุศล กคงเบอนนรอนนคเบอนบุญเบอนกุศลอยูนนเอง แต่วาเบอนความรทผล
 จกทางพระนพพาน ๆ ดูกอนอนนท เราตถาคตเทศนาไวโดยอเนก
 ธิปริยายนน กเพอจะใหหมูปฤษนคนเซดาเห็นเบอนอศจรรย และเพอให
 ธิไดรับความเชอความเลอมได้ เมอพาดชนทงหลายไมเห็นเบอนอศจรรย
 แลว กจกไมมความเชอความเลอมได้ในคณของพระตถาคต ถากถาว
 ธิแตนอยพอเบอนดงเซปกไมเข้าใจ ไมเหมอนมบุญมวดนา แมจะ

กดาวแต่เพียงเล็กน้อยก็เข้าใจดีมากมายหลายอย่างหลายนัย ชรรษชาติ
 ผู้มปัญญาแท้ แม่ไม่ต้องกล่าวอะไรเลย ก็รู้ได้ดวยปัญญาของตนเอง
 ไม่ต้องกล่าวให้เป็นการลำบาก เราตถาคตได้รับความลำบากเพราะ
 พาลปถชนเท่านั้น ว่ากดาวดั่งสอนแต่เพียงเล็กน้อยก็ไม่เข้าใจ เพราะ
 เขาถือว่าเขาตถะแล้ว แท้จริง ความรู้ของเหล่าพาลชนจะรู้จะไป
 ตักเท่าไร ก็คอยแต่เพียงมดมอดส์ด่าละบดส์ด่าละเท่านั้น ถ้ามอดส์ด่าละ
 บดส์ด่าละขาดแล้วกมแต่เนาเบเนเหยอนอนนอนกลงเห็นแผ่นดิน จะ
 หาสาระดั่งใดไม่มีเลย มีแต่เครื่องอสุจเต็มไปดันทงนง จะถอแต่
 ว่าตวมความรุมความด เมอมความรุดแล้วจกไม่ตายหรือ จะมีความ
 รุมารุมาเยเท่าใดก็คงไม่พันตายไปได้ จะมีความรุดจเคษไปเท่าไร
 ก็ไปหาตาย จะมีความรุดไปเท่าไร ก็รืออยู่บนแผ่นดิน จะรู้จะดให้พัน
 แผ่นดินไปไม่ได้ เมอดมยงมอยเห็นแผ่นดิน เมอดมออกแล้วก
 คงอยู่เห็นแผ่นดินนงเอง จะพ้นจากแผ่นดินไปไม่ได้ และจะมากถอ
 ตว่าตนอยนงเพื่อประโยชน์อะไร ส่วนของเนาของเหมนมอยเต็มตว
 ก็ไม่รู้ไม่เห็น เห็นแต่ว่าตววิตวด ถอเนอถอตวถย เราตถาคตเบอหนาย
 ความรุมความดของพาลปถชนมากนกก ๑ ดก่อนอนนท ชรรษตวบคคด
 ผู้ตเบเนนภปราชญมปราทงหลาย ยอมไม่ถอเนอถอตวว่าเราเรต
 อย่างนงอย่างน ทานจะมีความรุมความดเท่าไร ก็มได้ถอเนอถอตว
 เหมอนอย่างพาลปถชน พวกพาลปถชนทเขาห่างไกลจากพระนพพาน
 ก็เพราะเหตุทเขาถอเนอถอตว การถอเนอถอตวมมากเท่าใด ก็ยงทำ
 ให้ห่างไกลจากพระนพพานมากเท่านั้น เหตุว่าประตเมืองพระนพพาน
 นนแคบนกหนา ผมเส้นเดียวผ่าออกเบเน ๓ เส้นว เขาแต่เส้นเดียว

ไปแยงเขาที่ประตูพระนพพาน ก็ยังคบแคบเขาไม่ได้ เพราะฉะนั้น
เมื่อท่านต้องการพระนพพานแล้ว ไม่ควรจะถือว่าศวรรตวัต เป็นผู้ใหญ่
เป็นผู้สูงศักดิ์กว่าท่าน ยิ่งถอดถอนถอดถอนเท่าใด ก็ยิ่งให้คับประตูพระ
นพพานเขาเท่านั้น จึงว่าพาลปฤชชนทั้งหลายเป็นผู้ ห่างไกลจากพระ
นพพาน ด้วยเหตุที่เขามองเห็นถอดถอนศวรรตวัตอยู่ ๆ ดูก่อนอาหนัก
บุคคลที่เขาบวชเป็นลูกศิษย์ของพระตถาคตแล้ว ยังปล่อยให้ตนได้
รับความทุกข์อยู่ ผู้นั้นเรากล่าวว่าเป็นพาลปฤชชน คือเป็นคน โง่เขลา
ผู้โง่เขลาเช่นนั้น จะเรียกว่าเป็นศิษย์ของพระตถาคตยังไม่ได้ เมื่อ
บวชแล้วประพฤติให้เป็นสุขอยู่ทุกเมื่อนั้นแล้ว จึงจะเป็นลูกศิษย์ของ
พระตถาคตแท้ เราตถาคตหวังเพื่อความดีจริงใจได้ออกบวช เมื่อบวช
แล้วมาทำตนของตนให้เป็นทุกข์ บุคคลผู้นั้นชื่อว่าเป็นคน โง่เขลาเบา
ปัญญาหาที่เปรียบมิได้ ถ้าบุคคลผู้มปัญญาแล้ว ไม่ทำตัวให้เป็นทุกข์
เลย บุคคลผู้ไม่มปัญญาจึงทำตัวให้เป็นทุกข์ ไม่ณะเพาะแต่หนักบวช
จำพวกเดียว แม้อภิสถาหาปัญญาไม่ได้ ก็ได้รับความทุกข์ยาก
ลำบากเหมือนกัน ปราชญ์ผู้ปรีชา เมื่อออกบวชแล้วท่านย่อมพิจารณา
เห็นแจ้งซึ่งประโยชน์ และตั้งซึ่งมิใช่ประโยชน์ ท่านพิจารณาเห็น
แจ้งซึ่งศีลและข้อวัตรที่หนักและเบาแล้ว ท่านไม่ต้องรักษามากมาย
หลายอย่างหลายประการนัก เลอกรักษาแต่เล็กน้อยก็ยอมได้รับ
ความดีชกาศัยบายใจ ผู้ที่โง่เขลาเบาปัญญา นั้น ย่อมรักษามากมาย
หลายอย่างต่าง ๆ นานา เพราะเหตุที่ต้องรักษามากเกินไปจึงเป็นทุกข์
ผู้มปัญญาแล้ว ย่อมเลอกรักษาแต่สิ่งทีจริง ๆ ทแท้ เพียงเล็กน้อยเท่านั้น
ก็ยอมนำมาซึ่งความดีช เปียบเหมือนบุคคลผู้ฉลาด ไปตัดไม้ในป่า

มาทำกิจอย่างหนึ่ง เมื่อดอกไม้แดง ก็ถากเปลือก และกระทบเสี้ยน
 เหลือใจแต่ทศองการ แล้ววัดตัดเอาแต่พอแก่การงานของตัวเท่านั้น
 ไม่ต้องลำบากแก่การแบกการหาม ส่วนบุคคลผู้ไม่ฉลาด ไม่รู้เท่าต่อ
 การงานที่จะพึงทำ เมื่อไปตัดไม่ได้แล้ว จะถากเอาแต่ทศองการก็กลัว
 จะเสี้ยน เพราะตัวไม่เข้าใจการงาน ต้องแบกมาทางเปลือกทงกระทบ
 ทงส่วนยาว ได้รับความเหนื่อยหนกอย่างทวคุณ ก็เพราะความทศอง
 เป็นคนโง่เขลาเบาปัญญา ๆ ดูก่อนอาณนท การทรักษาแก้วไม้ดีไม่มี
 ราคา แม่จะรักษามากหลายพันดวงก็ดูผู้รักษาแก้ว ทศมราคาดวง
 เดียวไม่ได้ แก้วทไม้ดีไม่มีราคาจะขายก็ไม่ได้ จะเก็บไว้ก็ไร้ประโยชน์
 ตกคงต้องรักษาไปเปล่า ๆ ส่วนแก้วทมราคานั้น จะขายก็ได้เงินมาก
 หากจะเก็บไว้เป็นคุณประโยชน์แก่ตน และการเวียนมนต์และเวียน
 คาถาทไม้ดีไม่ขลัง แม่จะเวียนตงร้อยตงพันบท ก็ดูมนต์และคาถา
 ทดทขลังบทเดียวไม่ได้ แม่การทรักษาพระวณยบัญญัติและช่อวตรก
 เหมือนกันเช่นนั้น เมื่อรูปประโยชน์แห่งศีลและช่อวตรแล้ว ก็ไม่ต้อง
 รักษา เมื่อไม่รู้ไม่เข้าใจกรักษาพราเพื่อไปจนไม่มีเขตต์แดน
 จึงต้องได้รับความลำบากเหมือนผู้ทไม่รูการงาน ต้องแบกเอาไม้ทง
 เปลือกทงกระทบทงส่วนยาวไปเปล่า ๆ ฉะนั้น ผู้มปราชาทานรักษาวันย
 และช่อวตรไม่มาก แต่หากได้รับอันสั่งดีเพียงพอ เหมือนอย่าง
 ผู้ทรักษาแก้วดวงเดียว หรือผู้ทเวียนมนต์และคาถาทดทขลังบท
 เดียวเท่านั้น ก็ให้สำเร็จประโยชน์ได้เต็มทฉะนั้น ๆ ดูก่อนอาณนท
 การทเรา ตถาคต ต้อง การให้บวชนั้น ก็เพื่อจะให้ได้บุญ และกุศล
 ะไรช่อว่าเป็นทวบุญทวกุศล ทวบุญทวกุศลนั้นไม่ไช่สั่งอน คือ

ตัวเรา เมื่อเราหาไม่ได้แล้ว ใครคนไหนที่ไหนเขาจะมาหาให้ได้ ๆ
 ดูก่อนอาณนท บุคคลผู้ที่เขาใจว่าบุญกุศลสวรรค์และพระนิพพาน
 มณีนามมาให้ บาปกรรมทุกขโทษนรกและสัตว์เดรัจฉาน ก็มัวพาไป
 ทงต้น บุคคลผู้เขาใจอย่างน ขอบว่าเป็นผู้หลง โลก หลงทาง หลง
 ดั่งสาร บุคคลจำพวกนั้นแม้จะได้อำนาจให้ทำนุบำรุงสร้างกุศลใด ๆ ที่
 สดุดใจออกบวชในพระพุทธศาสนามากหากความดีซมได้ จักได้โดยแต่
 ความทุกข์โดยถ่ายเดียว ๆ ดูก่อนอาณนท บุญกับสุขหากเป็นอัน
 เดียวกัน เมื่อบุญกับสุขความดีซม บาปกับทุกข์ก็เป็นอันเดียวกัน
 เมื่อบาปกับสุขความดีซม ถ้าไม่รู้จักบาปก็ละบาปไม่ได้ ถ้าไม่
 รู้จักบุญก็หาบุญไม่ได้ เปรียบเหมือนเราอยากได้ทองคำ แต่เราหา
 วิชาไม่หาทองคำนั้นรูปพรรณสีฐานอย่างไร ถึงทองคำนั้นมอญและ
 เหนื่อยเต็มตา ก็ไม่อาจถือเอาได้โดยไม่รู้จัก แม่บุญกุศลก็เหมือน
 กัน ถ้าไม่รู้จักบุญก็หาบุญไม่ได้ อย่างว่าแต่บุญซึ่งเป็นของไม่มีรูปร่าง
 เลย แม่สังขของอนัตตมรูปมร่าง ถ้าหากเราไม่รู้จักถือเอาไม่ได้ ๆ
 ดูก่อนอาณนท บุคคลที่ไม่รู้จักบุญและไม่รู้จักสุข ทำบุญจะไม่ได้บุญ
 ไม่ได้สุขด้วยเลยเช่นนั้น ตถาคตก็หากได้ปฏิบัติแล้ว ทำบุญก็คงได้
 บุญและได้สุขด้วยนั้นแต่ แต่ทว่าตถาคตไม่รู้ไม่เข้าใจ บุญและความ
 สุขก็บังเกิดอยู่ที่ตนเอง แต่ตถาคตไม่รู้ไม่เข้าใจ จึงเป็นอนัมมบุญ
 และสุขไว้เปล่า ๆ ๆ ดูก่อนอาณนท บุคคลจำพวกที่ไม่รู้จักบุญ
 คือกความดีซม เมื่อบาปกรรมแล้วปรารถนาเอาความดีซม น้ำส้มเพชเวทนา
 หนักหนา ตถาคตทำบุญก็ได้บุญในทันทีตนเอง มิใช่ว่าทำแล้วนาน ๆ
 จึงจักได้ ทำเวลาใดก็ได้เวลานั้น แต่ตถาคตไม่รู้หน้ทบทวนอนัตตมบุญอยู่

ว่าสวรรค์ดีในเมืองเรา ^{๕๑} ก็คือความดีเป็นเจ้า เป็นใหญ่ ในสมบัติ ^{๕๒}
 ชาวของ ^{๕๓} และเกียรติยศ ^{๕๔} และบริวารยศ ^{๕๕} และนามยศ ^{๕๖} เมื่อบุคคลผู้ใด ^{๕๗}
 ได้เป็นเจ้าเป็นใหญ่เช่นนั้น ^{๕๘} ได้ชื่อว่าเป็นผู้ใดด้วยสุขในสวรรค์ดีในเมือง ^{๕๙}
 เมืองคน ผู้ปรารถนาความสุขในภายภาคหน้า ก็จงให้ได้รับความสุข ^{๖๐}
 แต่เมื่อมีชีวิตอยู่ ^{๖๑} อย่าเห็นแก่ความลำบากยากแค้นในสวรรค์ชั้นใด ๆ ^{๖๒}
 จะเป็นสวรรค์ดีในเมืองคน ^{๖๓} หรือสวรรค์สูงในเมืองฟ้าจอมเจอปน ^{๖๔}
 อยู่ด้วยทุกข์ทงหน ^{๖๕} ไม่แปลกแตกต่างกันและไม่มากไม่น้อยกว่ากัน ^{๖๖}
 ความสุขในสวรรค์ก็หากเป็นความสุขจริง ^{๖๗} จะว่าไม่สุขนั้นไม่ได้ ^{๖๘} แต่ ^{๖๙}
 เป็นสุขเจออยู่ด้วยทุกข์ ^{๗๐} แมถงกระหนกตกกว่าตกอยู่ในนรกโดยแท้ ๆ ^{๗๑}
 ตกนอนนันท ^{๗๒} สวรรค์ดีในชาติคนกับสวรรค์สูงชาติหน้า ^{๗๓} อย่าสงสัยว่า ^{๗๔}
 ต่างกัน ^{๗๕} ถึงจะต่างกันบ้างก็เพียงเล็กน้อย ^{๗๖} เมื่อต้องการความสุขเพียงใด ^{๗๗}
 ก็จงพากเพียรให้ได้แต่เมื่อยังมีชีวิตอยู่ในชาติ ^{๗๘} จะนั่งจะนอนคอยให้ ^{๗๙}
 สุขมาหาหนั้นไม่ได้ ^{๘๐} ไม่เหมือนพระนิพพาน ^{๘๑} ความสุขในพระนิพพานนั้น ^{๘๒}
 ไม่ต้องขวนขวาย ^{๘๓} เมื่อจบทุกข์แล้วนั่งสุขนอนสุขใดทีเดียว ^{๘๔} ความสุขใน ^{๘๕}
 พระนิพพาน ^{๘๖} จะว่ายากก็เหมือนง่าย ^{๘๗} จะว่าง่ายก็เหมือนยาก ^{๘๘} ทยากหน ^{๘๙}
 ยากเพราะไม่รู้ไม่เห็น ^{๙๐} พาดปลุชคนตามดตงหลายรุ ^{๙๑} ไม่ถูกที่ ^{๙๒} เห็นไม่ ^{๙๓}
 ถูกที่ ^{๙๔} จับไม่ถูกที่ ^{๙๕} จึงต้องพากเพียรพยายามหลายอย่างหลายประการ ^{๙๖}
 และเป็นกาแปล่าจากประโยชน์ ^{๙๗} ส่วนท่านทมบุญญาพิจารณาถูกที่ ^{๙๘} จับ ^{๙๙}
 ถูกที่แล้วไม่ต้องทำอะไรให้ยากหลายดั่งหลายอย่าง ^{๑๐๐} หนึ่ง ๆ นอน ๆ อยู่ ^{๑๐๑}
 แปล่า ๆ เท่านั้น ^{๑๐๒} ความสุขในพระนิพพานก็มาบังเกิดขึ้นแก่ท่านได้เต็ม ^{๑๐๓}
 เพราะเหตุนี้จึงว่าความสุขในพระนิพพาน ^{๑๐๔} ไม่เป็นสุขที่เจอไปด้วยทุกข์ ๆ ^{๑๐๕}
 ตกนอนนันท ^{๑๐๖} เมื่ออยากรู้ว่าเราจะได้รับความสุขในสวรรค์หรือจะ ^{๑๐๗}

ความทุกข์ในนรก ก็สังเกตุใจของเราในเวลาที่ยังไม่ตาย ใจของ
 เรามสุขมากหรือมทุกข์มาก ทุกข์เป็นส่วนนรกดับ เมื่อตายแล้วกตอง
 ไปตกนรกสูง สุขเป็นส่วนสวรรค์ดับ เมื่อตายแล้วกตองได้ชนสวรรค์สูง
 เมื่อยังเป็นคนอยุ่มสุขหรือมทุกข์มากเท่าใด แม้ตายไปก็คงมสุขและม
 ทุกข์มากเท่านั้น ไม่พิเศษกว่ากัน บุคคลผู้ปรารถนาความสุขในภพ
 และภพหน้าแล้ว จงรักษาใจให้ได้รับความสุข ส่วนตนตัวร่างกายข้าง
 นอกนั้นไม่สำคัญ จักได้รับความสุขความทุกข์ประการใดก็ช่างเกิด
 เมื่อตายแล้วกตองอยู่เหนือแผ่นดินหาประโยชน์ได้ ส่วนใจนั้นเป็นของ
 คิดตามตนไปในอนาคตเบื้องหน้าได้ เพราะจิตต์ใจเป็นของไม่ตาย
 ทว่าตายนั้นตายแต่รูปกายธาตุแตกชนดับเท่านั้น ถ้าจิตต์ใจตาย
 แล้วก็ไม่ตองเกิดตองตายต่อไปอีก กล่าวคือถึงพระนิพพาน ๆ ตกก่อน
 อานนท์ ในอดีตชาติเราตถาคตักได้หลงท่องเที่ยวอยู่ในสังสารวัฏฏ
 ชานาน นับด้วยร้อยพันแห่งชาติเป็นอนมาก ทำบุญทำกุศลก็ปรารถนา
 แต่จักให้พ้นทุกข์ ให้ได้โดยสุขในเบื้องหน้า เข้าใจว่าตายแล้ว
 จงจะพ้นจากทุกข์ ครนเมื่อตายจริงกตองตายแต่ชาติแต่ชนเท่านั้น ส่วน
 ใจนั้นไม่ตายจึงตองไปเกิดอก เมื่อไปเกิดอกกตองตายอก เมื่อชนน
 จะพ้นทุกข์ได้อย่างไร ทนยมกันั้นว่าตาย กตองตายเนาตายเหมือนกนอยู่
 อย่างทุกวณน ชอว่าตายเด่นตายไม่จริง ตายแล้วเกิด ๆ แล้วตาย
 หาดนหาปลายมิได้ ตายแท้ตายจริง คอตายทรงรูปแตกชนดับ
 ตายทรงจิตตองใจ มีแต่พระพุทธรเจ้ากบเหล่าพระอรหันตชนาស់พเท่านั้น
 ท่านเหล่านั้นไม่ตองกลับมาเกิดอก ๆ ตกก่อนอานนท์ ในอดีตชาติเมื่อเรา
 ยังไม่รู้ เข้าใจว่าตายแล้วจึงพ้นทุกข์ ทำบุญทำกุศลก็มุ่งเอาแต่ความ

สุขในเบื้องหน้า ครั้นตายไปก็หาได้พ้นจากทุกข์ตามความประสงค์ไม่
 มาในปัจฉิมชาตินี้ เราจึงรู้ว่าสวรรค์และพระนิพพานมอญทุกดวงเอง
 เราจึงได้รบเร้งปฏิบัติให้ได้ถึงแต่เมื่อยังเป็นคนอยู่ จึงพ้นจากทุกข์
 และได้ด้วยสุขอันปราศจากอาภิมัด เป็นพระบรมครูสั่งสอนเวไนยสัตว์
 มอญทุกดวง ข้าแต่พระมหากษัตริย์ปทุมอายุ พระพุทธเจ้าตรีเศศนาแก
 ข้า ฯ อานนท ดิงนแด ฯ

ตทนนตรี ถ้าตบन्न พระพุทธเจ้าจึงตรีเศศนาต่อไปอีกว่า
 อานนท คุณอนอานนท ความทุกข์ในนรก และความสุขในสวรรค์
 และพระนิพพานนั้น ใครจะช่วยใครไม่ได้ เมื่อใครชอบอย่างใดก็ทำ
 อย่างนั้น แม้เราตถาคตก็ช่วยใครให้พ้นทุกข์ และช่วยใครให้ได้
 สวรรค์และพระนิพพานไม่ได้ ได้แต่เพียงสั่งสอนชี้แจงให้รู้ด้วยทุกข์ ให้
 รู้สวรรค์ ให้รู้พระนิพพาน ด้วยวาจาเท่านั้น อนึ่งของทุกข์โทษบาปกรรม
 ทางปวงนั้น กคอกตวิกเลศตณหา ครั้นตบกกเลศตณหาได้แล้วก็ไม่ตอง
 ตกนรก ถ้าตบกกเลศตณหาได้มาก ก็ชนไปด้วยสุขในสวรรค์ ถ้า
 ตบกกเลศตณหาได้สิ้นเชิงหาเคษมิได้แล้ว ก็ได้ด้วยสุขในพระนิพพาน
 ทเดียว เราตถาคตบอกให้รู้แต่ทางไปเท่านั้น ถ้าผู้ทางแห่งความสุข
 แล้ว ประพฤติปฏิบัติตามกโตประสพสุขสมประสงค์ อย่าว่าแต่เรา
 ตถาคตเลยแม้พระพุทธเจ้าทั้งหลายตลอดไปล้วนนับไม่ถวนกต และ
 จกมาตรีรู ในกาลเป็นภายหลังกต จกมาช่วยพาเอาสัตว์ทั้งหลายไป
 ให้พ้นทุกข์ แล้วให้ได้ด้วยสุขเช่นนั้นไม่มี มีแต่มาแนะนำสั่งสอนให้
 รู้สุข รู้ทุกข์ รู้สวรรค์และพระนิพพาน อย่างเดียวกันกับเราตถาคต
 พระพุทธเจ้าทั้งหลายกตตรงชงทศพลญาณ มอการเหมอนอย่างเรา

ตถาคต^๕ทุก ๆ องค์ บุคคลจำพวกใดเข้าใจว่าพระพุทธเจ้าต่าง^๒กันด้วย
 คัด^๑ ด้วย^๒ฉาน^๓ ด้วย^๔ญาณ^๕ ด้วย^๖อทธ^๗ บุคคลจำพวกนั้น^๘เป็นคนหลง
 ผู้^๑ใด^๒นาม^๓ว่าพระพุทธเจ้า^๔นั้น^๕ ต้อง^๖มทศ^๗พต^๘ญาณ^๙สำหรับ^{๑๐}บช^{๑๑}บช^{๑๒}เขา^{๑๓}ผู้^{๑๔}พระ
 น^{๑๕}พพาน^{๑๖}ด้วย^{๑๗}กัน^{๑๘}ทุก^{๑๙}องค์^{๒๐} จะ^{๒๑}ได้^{๒๒}เป็น^{๒๓}พระ^{๒๔}พุทธ^{๒๕}เจ้า^{๒๖}แต่^{๒๗}เรา^{๒๘}พระ^{๒๙}องค์^{๓๐}เดียว^{๓๑}นั้น^{๓๒}
 ห้าม^{๓๓}ได้^{๓๔} ผู้^{๓๕}ใด^{๓๖}มทศ^{๓๗}พต^{๓๘}ญาณ^{๓๙}ผู้^{๔๐}นั้น^{๔๑}ใด^{๔๒}ขอ^{๔๓}ว่า^{๔๔}พระ^{๔๕}พุทธ^{๔๖}เจ้า^{๔๗}ด้วย^{๔๘}กัน^{๔๙}ทุก^{๕๐}องค์^{๕๑}
 ไม่^{๕๒}ควร^{๕๓}จะ^{๕๔}มี^{๕๕}ความ^{๕๖}ดั่ง^{๕๗}ดีย์^{๕๘} ญาณ^{๕๙} ๑๐ ประการ^{๖๐}นั้น^{๖๑}เป็น^{๖๒}เครื่อง^{๖๓}หมาย^{๖๔}ของ^{๖๕}พระ
 พุทธ^{๖๖}เจ้า^{๖๗} ถ้า^{๖๘}ไม่^{๖๙}มี^{๗๐}ญาณ^{๗๑} ๑๐ ประการ^{๗๒}แล้ว^{๗๓} จะ^{๗๔}รู้^{๗๕}ม^{๗๖}อ^{๗๗}ท^{๗๘}ธ^{๗๙}ตา^{๘๐}ดิน^{๘๑}บน^{๘๒}บน^{๘๓}ได้^{๘๔}
 อย^{๘๕}่าง^{๘๖}ไร^{๘๗} ๆ^{๘๘} ก็^{๘๙}ตาม^{๙๐} ก็^{๙๑}ไม่^{๙๒}เรีย^{๙๓}ก^{๙๔}ว่า^{๙๕}พระ^{๙๖}พุทธ^{๙๗}เจ้า^{๙๘} ถ้า^{๙๙}มี^{๑๐๐}ญาณ^{๑๐๑} ๑๐ ประการ^{๑๐๒}
 แล้ว^{๑๐๓} จะ^{๑๐๔}ไม่^{๑๐๕}มี^{๑๐๖}ม^{๑๐๗}อ^{๑๐๘}ท^{๑๐๙}ธ^{๑๑๐}ค^{๑๑๑}ก^{๑๑๒}ตา^{๑๑๓}น^{๑๑๔}า^{๑๑๕}พ^{๑๑๖}อ^{๑๑๗}ย^{๑๑๘}่าง^{๑๑๙}ไร^{๑๒๐}ก็^{๑๒๑}ตาม^{๑๒๒} ก็^{๑๒๓}ให้^{๑๒๔}เรีย^{๑๒๕}ก^{๑๒๖}ทา^{๑๒๗}น^{๑๒๘}ผู้^{๑๒๙}นั้น^{๑๓๐}ว่า
 พระ^{๑๓๑}พุทธ^{๑๓๒}เจ้า^{๑๓๓} เพราะ^{๑๓๔}ม^{๑๓๕}ท^{๑๓๖}ศ^{๑๓๗}พ^{๑๓๘}ต^{๑๓๙}ญาณ^{๑๔๐} ๑๐ ประการ^{๑๔๑}เป็น^{๑๔๒}เครื่อง^{๑๔๓}หมาย^{๑๔๔}ของ^{๑๔๕}พระ
 พุทธ^{๑๔๖}เจ้า^{๑๔๗} ถ้า^{๑๔๘}ไม่^{๑๔๙}มี^{๑๕๐}เครื่อง^{๑๕๑}หมาย^{๑๕๒}อย่าง^{๑๕๓}นี้^{๑๕๔}ผู้^{๑๕๕}ใด^{๑๕๖}ม^{๑๕๗}อ^{๑๕๘}ท^{๑๕๙}ธ^{๑๖๐}ม^{๑๖๑}เด^{๑๖๒}ช^{๑๖๓}ช^{๑๖๔}น^{๑๖๕}ก^{๑๖๖}จ^{๑๖๗}ก^{๑๖๘}ต^{๑๖๙}ง^{๑๗๐}ค^{๑๗๑}ง^{๑๗๒}ค^{๑๗๓}ง^{๑๗๔}ค^{๑๗๕}ง^{๑๗๖}
 พระ^{๑๗๗}พุทธ^{๑๗๘}เจ้า^{๑๗๙}เต็ม^{๑๘๐}บ้าน^{๑๘๑}เต็ม^{๑๘๒}เมือง^{๑๘๓} ก็^{๑๘๔}จัก^{๑๘๕}เป็น^{๑๘๖}ทาง^{๑๘๗}แห่ง^{๑๘๘}ความ^{๑๘๙}ฉิบ^{๑๙๐}หาย^{๑๙๑}ว^{๑๙๒}าย^{๑๙๓}ว^{๑๙๔}าย^{๑๙๕}โด^{๑๙๖}ก
 เท^{๑๙๗}า^{๑๙๘}น^{๑๙๙}น^{๒๐๐} ๆ^{๒๐๑} ด^{๒๐๒}ีก^{๒๐๓}อ^{๒๐๔}น^{๒๐๕}อ^{๒๐๖}า^{๒๐๗}น^{๒๐๘}น^{๒๐๙}ท^{๒๑๐} ม^{๒๑๑}ท^{๒๑๒}ศ^{๒๑๓}พ^{๒๑๔}ต^{๒๑๕}ญาณ^{๒๑๖} ๑๐ ประการ^{๒๑๗}นั้น^{๒๑๘} เป็น^{๒๑๙}ของ^{๒๒๐}ล้ำ^{๒๒๑}ค่า^{๒๒๒}ณ^{๒๒๓}
 ติ^{๒๒๔}ง^{๒๒๕}อยู่^{๒๒๖}สำ^{๒๒๗}ห^{๒๒๘}รับ^{๒๒๙}โด^{๒๓๐}ก^{๒๓๑} ไม่^{๒๓๒}มี^{๒๓๓}ผู้^{๒๓๔}ใด^{๒๓๕}แ^{๒๓๖}ด^{๒๓๗}ง^{๒๓๘}ค^{๒๓๙}ง^{๒๔๐}ช^{๒๔๑}น^{๒๔๒} เป็น^{๒๔๓}แต่^{๒๔๔}เร^{๒๔๕}า^{๒๔๖}ต^{๒๔๗}ถ^{๒๔๘}า^{๒๔๙}ค^{๒๕๐}ต^{๒๕๑}เป็น^{๒๕๒}ม^{๒๕๓}ร^{๒๕๔}ผู้^{๒๕๕}เห^{๒๕๖}น
 ก^{๒๕๗}อ^{๒๕๘}น^{๒๕๙}แ^{๒๖๐}ด^{๒๖๑}ว^{๒๖๒}ย^{๒๖๓}ก^{๒๖๔}อ^{๒๖๕}อ^{๒๖๖}ก^{๒๖๗}ต^{๒๖๘}แ^{๒๖๙}เ^{๒๗๐}ให้^{๒๗๑}โด^{๒๗๒}ก^{๒๗๓}ร^{๒๗๔}ู^{๒๗๕}เห^{๒๗๖}น^{๒๗๗} พระ^{๒๗๘}พุทธ^{๒๗๙}เจ้า^{๒๘๐}ท^{๒๘๑}ง^{๒๘๒}ห^{๒๘๓}ด^{๒๘๔}าย^{๒๘๕}บ^{๒๘๖}า^{๒๘๗}เพ^{๒๘๘}ญ^{๒๘๙}ม^{๒๙๐}ท^{๒๙๑}ศ^{๒๙๒}พ^{๒๙๓}
 ญาณ^{๒๙๔} ๑๐ ประการ^{๒๙๕}ได้^{๒๙๖}แล้ว^{๒๙๗} ก็^{๒๙๘}บ^{๒๙๙}ช^{๓๐๐}เขา^{๓๐๑}ผู้^{๓๐๒}พระ^{๓๐๓}น^{๓๐๔}พ^{๓๐๕}พาน^{๓๐๖} เม^{๓๐๗}อ^{๓๐๘}ถึง^{๓๐๙}พระ^{๓๑๐}น^{๓๑๑}พ^{๓๑๒}พาน
 แล้ว^{๓๑๓} ก็^{๓๑๔}ป^{๓๑๕}ด^{๓๑๖}อ^{๓๑๗}ย^{๓๑๘}ว^{๓๑๙}าง^{๓๒๐}ญาณ^{๓๒๑}นั้น^{๓๒๒}ไว้^{๓๒๓}ให้^{๓๒๔}แ^{๓๒๕}ก^{๓๒๖}เ^{๓๒๗}โด^{๓๒๘}ก^{๓๒๙}ตาม^{๓๓๐}เด^{๓๓๑}ิม^{๓๓๒} หา^{๓๓๓}ได้^{๓๓๔}เ^{๓๓๕}า^{๓๓๖}ค^{๓๓๗}ว^{๓๓๘}จ^{๓๓๙}ิต^{๓๔๐}ค^{๓๔๑}์^{๓๔๒}ใจ^{๓๔๓}
 เขา^{๓๔๔}ผู้^{๓๔๕}พระ^{๓๔๖}น^{๓๔๗}พ^{๓๔๘}พาน^{๓๔๙}ด้วย^{๓๕๐}ไม่^{๓๕๑} เ^{๓๕๒}า^{๓๕๓}จ^{๓๕๔}ิต^{๓๕๕}ค^{๓๕๖}์^{๓๕๗}ใจ^{๓๕๘}ไป^{๓๕๙}ได้^{๓๖๐}เพ^{๓๖๑}ิง^{๓๖๒}น^{๓๖๓}ร^{๓๖๔}ก^{๓๖๕}แ^{๓๖๖}ด^{๓๖๗}ะ^{๓๖๘}ช^{๓๖๙}น^{๓๗๐}ด^{๓๗๑}ว^{๓๗๒}ร^{๓๗๓}ร^{๓๗๔}ค^{๓๗๕}แ^{๓๗๖}ด^{๓๗๗}
 พ^{๓๗๘}ร^{๓๗๙}ห^{๓๘๐}ม^{๓๘๑}โด^{๓๘๒}ก^{๓๘๓}เท^{๓๘๔}า^{๓๘๕}น^{๓๘๖}นี้^{๓๘๗} ส^{๓๘๘}่ว^{๓๘๙}น^{๓๙๐}พระ^{๓๙๑}น^{๓๙๒}พ^{๓๙๓}พาน^{๓๙๔}น^{๓๙๕}น^{๓๙๖}ถ^{๓๙๗}า^{๓๙๘}ค^{๓๙๙}บ^{๔๐๐}จ^{๔๐๑}ิต^{๔๐๒}ค^{๔๐๓}์^{๔๐๔}ใจ^{๔๐๕}ไม่^{๔๐๖}ได้^{๔๐๗}แล้ว^{๔๐๘}ก็^{๔๐๙}ไป^{๔๑๐}ไม่^{๔๑๑}ได้
 ถ้า^{๔๑๒}เ^{๔๑๓}า^{๔๑๔}ใจ^{๔๑๕}จ^{๔๑๖}ก^{๔๑๗}เ^{๔๑๘}า^{๔๑๙}จ^{๔๒๐}ิต^{๔๒๑}ค^{๔๒๒}์^{๔๒๓}ไป^{๔๒๔}เป็น^{๔๒๕}ส^{๔๒๖}ุ^{๔๒๗}ช^{๔๒๘}ใน^{๔๒๙}พระ^{๔๓๐}น^{๔๓๑}พ^{๔๓๒}พาน^{๔๓๓}แล้ว^{๔๓๔} ต้อง^{๔๓๕}ห^{๔๓๖}ล^{๔๓๗}ง^{๔๓๘}ช^{๔๓๙}น^{๔๔๐}ไป
 เป็น^{๔๔๑}อ^{๔๔๒}ร^{๔๔๓}ป^{๔๔๔}พ^{๔๔๕}ร^{๔๔๖}ห^{๔๔๗}ม^{๔๔๘}เบ^{๔๔๙}ม^{๔๕๐}แ^{๔๕๑}น^{๔๕๒} ๆ^{๔๕๓} ด^{๔๕๔}ีก^{๔๕๕}อ^{๔๕๖}น^{๔๕๗}อ^{๔๕๘}า^{๔๕๙}น^{๔๖๐}น^{๔๖๑}ท^{๔๖๒} การ^{๔๖๓}ต^{๔๖๔}ก^{๔๖๕}น^{๔๖๖}ร^{๔๖๗}ก^{๔๖๘}แ^{๔๖๙}ด^{๔๗๐}ะ^{๔๗๑}ช^{๔๗๒}น^{๔๗๓}ด^{๔๗๔}ว^{๔๗๕}ร^{๔๗๖}ร^{๔๗๗}ค^{๔๗๘}แ^{๔๗๙}
 เ^{๔๘๐}า^{๔๘๑}ค^{๔๘๒}ว^{๔๘๓}ไป^{๔๘๔}ไม่^{๔๘๕}ได้^{๔๘๖} เ^{๔๘๗}า^{๔๘๘}แ^{๔๘๙}ด^{๔๙๐}เ^{๔๙๑}จ^{๔๙๒}ิต^{๔๙๓}ค^{๔๙๔}์^{๔๙๕}ไป^{๔๙๖}จ^{๔๙๗}ิต^{๔๙๘}ค^{๔๙๙}์^{๕๐๐}น^{๕๐๑}น^{๕๐๒}ใคร^{๕๐๓}จะ^{๕๐๔}จ^{๕๐๕}บ^{๕๐๖}ต^{๕๐๗}อง^{๕๐๘}ดู^{๕๐๙}ป^{๕๑๐}ค^{๕๑๑}ถ้า^{๕๑๒}ไม่^{๕๑๓}ได้^{๕๑๔}เป็น

แต่ลมเท่านั้น เพราะจิตเป็นของละเอียดใครจะจับถือไม่ได้ เมื่อ
 จิตไปตกนรกใครจะช่วยยกขึ้นได้ ถ้าจิตเป็นคนเป็นตวงพอจะช่วย
 กันได้ บกคตจำพวกใดคอยทำให้ผู้อื่นมาช่วยยกตัวให้พ้นจากทุกข์
 ตัวไปให้ได้ด้วยสุข บกคตจำพวกนั้นเป็นคนโง่เขลาหาบุญญามีได้
 แต่เราตถาคตในนรกสวรรค์ทุกข์สุขอยู่แล้ว และหาอุบายที่จะพ้นจาก
 ทุกข์ให้ได้ด้วยสุข ก็เป็นการแสนยากแสนลำบาก จะไปพาจิตใจ
 ของท่านผู้อื่นให้พ้นจากทุกข์ได้อย่างไร ถึงแม้พระพุทธรเจ้าจะตรัสรู้ใน
 เบื้องหน้ากเหมือนกัน มแต่แนะนำสั่งสอนให้รู้สุขทุกข์สวรรค์และพระ
 นพพานเท่านั้น ผู้ที่จะต้องการสุขทุกข์อย่างใดนั้นแล้วแต่อริยาศัย แต่
 ว่าตองศึกษาให้รู้แท้แน่นอนแก่ใจเสียก่อนว่า ทุกข์ในนรกเป็นอย่าง
 นน สุขในสวรรค์เป็นอย่างนั้น สุขในพระนิพพานเป็นอย่างนั้น เมื่อ
 รู้แล้วจึงจกมทางถึงบาง คงจกไม่ท่องเที่ยวอยู่ในวัฏฏสงสารเนิ่นนาน
 เท่าไรนัก ถ้าไม่รูแจ่งแต่เมื่อยงมชวตอยกไม่อาจจกพ้นได้เคย และ
 ได้ชื่อว่าเป็นผู้เกิดมาเสียชาติเป็นมนุษย์ เสียความปรารถนาเดิม ซึ่ง
 หมายถึงจะเป็นผู้ เกิดมาเพื่อความสุข ครนเกิดมาแล้วกพดอยไม่ให้
 ตนได้รับความสุข ซ้ำยังตนให้จมอยู่ในนรก ทำให้เสียสัตย์ความ
 ปรารถนาแห่งตน น่าสังเวชสุดตใจยิ่ง ซ้ำแต่พระมหากัสสปผู้มีอายุ
 พระพุทธรเจ้าตรัสเทศน์นาแก่ชา ๆ อานนท ดิงนแต่ ๆ

ท่านพุทธรศาสด์นิกชนทงหลายได้สดับแล้ว ฟังไชบุญญาพิจารณา
 ให้เห็นทางแห่งพระนิพพานแล้วประพฤติปฏิบัติตาม ก็จกได้ประสพ
 ทางแห่งพระนิพพานโดยแท้จริง ดิงมอรรธาธิบายซึ่งได้สดชชนามา
 ส้มควรรแก่กาลเวลาแต่เพียงเท่านั้น ๆ

กัณฑ์ที่ ๕

อิโตปริ คิริมานนุทสุดตี อนุสนธิ ชมฤตวา ภาติสุสามิติฯ

อนุสนธิพระรัตนตรัยเทศนา ฌ บดินจกวิธชชนาความในคิริมา-
นุทสุดตีต่อไป เพื่อให้นมยดับเหงอกนเป็นลำดับ จับความแต่ต้น
มีคำพระอาณนทบัญญัติว่า ภูเต อริยกสุสป ซ้ำแต่ท่านอริยเจ้า
ทงหลาย มีพระมหากัสสปเป็นประธาน ภควา อินว่าพระผู้มพระภาค
เจ้า เทเสตี กัตริธเทศนาแก่ชา ฯ อาณนทสุดตีไปว่า อาณนท ดก่อน
อาณนท อินความทุกขและความสุขนหมอยุแต่รกและสวรรค์เทานน
ส่วนพระนพพานมอยู่นอกสวรรค์และนรกต่างหาก บดินจกแต่ดงทุกข
และสุขในนรกและสวรรค์ให้แจ้งก่อน จิตต์ใจของเราหมอมทุกข
หรือมสุขแล้ว ใครจะดำารมมาช่วยยกออกจากจิตต์ของเราได้
อย่าว่าแต่ตัวเราเลย แม่ท่านผู้อนเรากไม่ดำารมจะช่วยยกออกได้
มอาการเหมอนกันทุกรูปทุกนามทุกตวจนส์ตวบุคคล ฯ

อนง เมอทานมทุกขแล้ว จะนำทุกขของท่านมาให้เรากไม่ได
เรามทุกขแล้วจะนำทุกขไปให้ท่านผู้อนกไม่ได แมความสุขมอาการ
เชนกัน สุขและทุกขไม่มีใครจะช่วยกันได สิ่งที่จะช่วยให้พ้นจาก
ทุกขได้ มีแต่อำนาจแห่งกุศลมตบญ มการให้ทานและรักษาศีล
เบนตนเทานน ทจะเป็นผู้ช่วยให้พ้นจากทุกขได้ มนุษย์และ
เทวดาอินทพรหมและใคร ๆ จะมาช่วยให้พ้นทุกข และแล้วสุข
นหมไม่ได ที่สุดแม่แต่เราตถาคตผู้ทรงไวชงทศพลญาณเห็นปานน ก็ไม่
อาจช่วยใครได้ ได้แต่เป็นผู้ช่วยแนะนำตักเตือนให้รู้ สุขทุกข และ

สวรรค์นรกเท่านั้น ตัวต้องยกตัวเอง ถ้ารู้แล้ววานรกและสวรรค์อยู่
 ทศก แล้วยกตัวให้ชนจากสวรรค์ไม่ได้ กษัตริย์เกิดมาเสียชาติและเสีย
 เวลาที่ได้เกิดมาพบพระพุทธศาสดา นำเสียตายชาติที่ใดเกิดเป็นรูป
 ร่างกาย มอวัยวะพร้อมบริบูรณ์ทุกอย่าง ทั้งได้พบพระพุทธ
 ศาสดาด้วย ส้มควรวะจะได้สวรรค์และพระนิพพานโดยแท้ เหตุไฉน
 จึงเหยียบย่ำตัวเองให้จมอยู่ในนรกเช่นนั้น น่าสังเวชยิ่งนัก ๆ
 ดูก่อนอาณนที ดุชทุกขนั้นให้หมายเอาที่จิต จิตคือตัวเป็น
 สวรรค์ จิตคือตัวเป็นนรก จะเข้าใจว่านรกและสวรรค์มีอยู่นอกจิต
 นอกใจเช่นนั้น ได้ชื่อว่าเป็นคนหลงนรกและสวรรค์ บาปบุญคุณ
 โทษย่อมมีอยู่ในอกในใจทั้งสิ้น อยากพ้นทุกข์ให้รักษาจิต ใจจาก
 ดังที่เป็นบาปเป็นทุกข์เสีย ถ้าต้องการสวรรค์ให้ทำการงานที่หาโทษ
 ไม่ได้ เพราะการบุญการกุศลนั้น เมื่อทำก็ไม่เดือดร้อน และเมื่อทำ
 แล้วระดกถึงก็ให้เกิดความดีรำไรบานใจทุกเมื่อ เช่นนกชื่อว่าเราได
 ขนสวรรค์ และถ้าอยากได้สุขในพระนิพพาน ก็ให้วางเสียซึ่งสุขและ
 ทุกข์ คือวางจิตใจอย่าถือความเป็นของ ๆ คน ก็ชื่อว่าได้ถึงพระนิพพาน
 เพราะว่าใจเป็นใหญ่เป็นประธาน ดุชทุกข์ทั้งสวรรค์และพระนิพพาน
 ดำเรจแล้วด้วยใจ คือความอยุ่ที่จิต ใจของเราทั้งสิ้น บุคคลจำพวก
 ไตไม่รู้ ว่าของเหล่านี้มันในตัว ไปเที่ยวค้นคว้าหาในที่ไหน บุคคล
 จำพวกนั้นชื่อว่าเป็นคนหลงคนเมา เป็นผู้หนายอดด้วยกิเลสตัณหา มด
 มนุษย์อยู่ด้วยมดทนนแห่งนรก ๆ ดูก่อนอาณนที ลิตก ตกอยู่ในนรกมาก
 มายมึนบไต แน่นอดยดเยียดกอยู่ในนรก ดังชาวตำหรือเมดลิด
 เมดลิดงาในกระสอบ แตกก็ไม่เห็นกันได้ ด้วยเขาไม่รู้ไม่เห็นซึ่งนรก ไม่

www.dhammadownload.com

หนกยงกว่าจำพวกที่ตายพระพุทธรูป พระสถูป พระเจดียนนหลายเท่า
 บุคคลที่ตายพระพุทธรูปเป็นคณนห เป็นบาปมากก็จริงแต่ยังไม่นับ
 ว่าเป็นการทำตายพระพุทธรูศาสดา ผู้ที่กล้าห่มนประมาณนั้น ได้ชื่อว่า
 ทำตายศาสดาของพระศากต เพราะว่าผู้ทมความผิดโทษยังไม่ถึงปารา
 ชกนห ยังนับว่าเป็นลูกศิษย์ของเราตถาคคอยู่ ต่อเมื่อเป็นปาราชิก
 แลวจงขาดจากความเป็นศิษย์ของเรา ถ้าเป็นโทษเช่นนห แม้จะลงโทษ
 หรือกระทำบัพพชนยกรรมก็หาโทษมิได้ และได้ชื่อว่าช่วยพระศาสดา
 ของเราด้วย การทำตายพระพุทธรูปและพระสถูป พระเจดียนน ยังม
 ทางเป็นกศได้อยู่ ดังพระพุทธรูปไม้ดีไม่งามแลวทำตายได้ แกไข
 ใหคใหงามชน แม่พระเจดยหรือไม้ศรมหาโพชกเชนกน ต้นโพชทตง
 อยู่ในที่ไม้ส้มควร เช่นตงอยู่ในที่โกถถาวรวัตถุ อาจทำตายถาวร
 วัตถุชนได้ จะตคได้ยกหาโทษมิได้ ถ้าทำตายเพื่อหาประโยชน์แกคน
 หรือทำตายโดยความอิจฉาริชยาเชนนห ย่อมเป็นบาปเป็นกรรมโดย
 แท แม้ถงอยางหนกยงไม่ชื่อว่าเป็นการทำตายพระศาสดา พวกทห่มน
 ประมาณทำให้สังชทมโทษยังไม่ถึงอนคมะ ให้ได้รับความเคอตรอนถง
 แกเลื่อมจากพรหมจรรย ได้ชื่อว่าทำตายพระพุทธรูศาสดาโดยแทชแต่
 พระมหากัสสป พระพุทชเจ้าไตรรัตเศศนาแกชช ๑ อานนทตงน ๑
 แลวจงตรรัตเศศนาแกชช ๑ อานนทตบค่อไปอกกว่า อานนท คุก่อน
 อานนท บุคคตที่ปรารธนาชงสัตว์รรคและพระนพพาน กจงบพากเพยร
 กระทำใหคใให้ถงแต่เมออยงมชวคอยู่ เพราะมออยู่ทใจชองเราทกอยาง
 จะเป็นการดำบามากอยูกแต่พระนพพาน ผู้ที่ปรารธนาความลู่ชใน
 พระนพพาน จงทำควให้เหมอนแผ่นคิน หรือเหมอนดงคนตายแลว

คอให้ปด้อยความสับสน และความทกขลเศย ขอดำคณุกคชให้คบกเดด
 ๑๕๐๐ นนเศย กเดด ๑๕๐๐ นน เมอยนลงให้สนแเดวกเหตออยท ๕
 เทานน คือ โดระ ๑ โทดะ ๑ โมหะ ๑ มะนะ ๑ ทญฐู ๑ โดระ นน
 คอความทะเยอทะยานม่งหวงอยากไดกเดดกามคอรป เดยง กถน วรร
 โผฏฐัพพะ ๑ อยากไดวตถกาม คอสมบคชาวของชงมวญญาณแเด
 หาวิญญาณมิได ๑ เหลานชอวาโดระ โทดะนนไดแกคความเคองแคณ
 ประทษรายเบยคเบยพทานผอน ชอวาโทดะ โมหะ นนคอคความหลง
 มหลงรก หลงชง หลงดรก หลงยค เบนคณ ชอวาโมหะ มานะนน คอ
 ความถอถวถอตน คถกคหมนทานผอน ชอวามานะ ทญฐูนนคอคความ
 ถอมนไนตทชอนผต เห็นเบนอจเนททญฐูแเดดลลคทญฐูไป ปดอย
 วางความเห็นผตไมไดชอวาทญฐู ถาคบกเดดทง ๕ นไดแเดว กชอวา
 คบกเดดไดสนทง ๑๕๐๐ ถาคบกเดด ๕ ควณไมได กชอวาคบกเดดไม
 ไดเศย ๑ คกอนอานนท ปถชนคณหนาทงหลายทปรารธนาพระนพพานได
 ควยยากนน กเพราะเหตุทไมรจกคบกเดดคณหา เขาใจเศยวาทำบุญ
 ทำกุศลให้มากแเดว บุญกุศลนจนจกลอยมาแต่อกาคเวหา นาคว
 ชนไปสู่พระนพพาน ถอนวาพระนพพานนจะอยทแห่งหนตาบดไดกหา
 รุไม เบนแต่คาคคะณเอออยางนน จงไดพระนพพานควยยาก เทท
 จรงพระนพพานนไมมอยไนทอนไกตเศย หากมอยทจตคใจนนเอง
 ครนคบบ โดระ โทดะ โมหะ มานะ ทญฐูไดชาดแเดว กถงพระนพพาน
 เทานน ถาไมรูแเดคบกเดดคณหาขงไมได เบนแต่ปรารธนาว่า
 ชอให้ไดพระนพพาน ๑ ดงน แมด้นหมนชาดแเดนชาตกไมไดพบปะเศย
 เพราะกเดดคณหาทงหลายยอมมอยทคณควของเราทงด้น เมอควไม

รู้จักระงับดับกิเลสตัณหาทมอยุ่ให้หมดไป ก็ไม่ได้ไม่ถึงเท่านั้น จะคอย
 ทำให้บุญกศลมาชวยระงับดับกิเลสของตัวเช่นนั้น ไม่ใช่ฐานะที่จะนึกคิด
 บุญกศลตนหนักคอตวเราเอง เราจะเป็นผู้ระงับดับกิเลสให้สิ้นไปหมด
 ไปจึงจะสำเร็จได้สมประสงค์ ๆ ดูก่อนอานนท์ ปุถุชนคนเขลาทางหลาย
 ทั่วถึงพระนิพพานด้วยยากนั้น เพราะเขาปรารถนาเปล่า ๆ จึงไม่ได้ไป
 ถึง เขาไม่รู้ว่พระนิพพานอยู่ในใจของเขา มีแต่คิดในใจว่าจะไปเอา
 ในชาติหน้า หารู้ไม่ว่ฉรรกและสัตว์รรกและพระนิพพานมีอยู่ในตน เหตุ
 นั้นจึงพากันตกทุกข์ได้ยากลำบากยิ่งนัก พากันเวียนว่ายตายเกิดอยู่ใน
 วิฏฐ์ดั่งสัตว์ ถือเอากำเนิดในภพน้อยภพใหญ่อยู่ไม่มที่ต้นที่สุด ๆ ข้า
 แต่พระมหากัสสป! พระพุทธเจ้าตรัสเทศนาแก่ข้า ๆ อานนท์ ด้วย
 ประการดังนี้ ๆ แล้วจึงตรัสเทศนาต่อไปอีกว่า อานนท์ ดูก่อนอานนท์
 บุคคลผู้มบญญาพวงคดถึงตน แล้วปราบใจของตนให้พ้นจากทุกข์
 และความลำบาก และให้ออกจาก บ่วงแห่ง กิเลสมารให้ได้เกิด ถ้าไม่
 คิดอย่างนั้น แม้จะมบญญากรมเดี่ยวเปล่า ไม่นับเข้าในจำพวกที่มบญญา
 ภิรยาทพนทุกข์พนยากแดพนออกจาก บ่วงแห่งกิเลสมารได้ ก็คอปนจาก
 กิเลสตัณหาของเรา เมื่อพ้นจากกิเลสตัณหาได้เช่นนั้น ก็โตชอว่พน
 จากความทุกข์ความยากโดยสิ้นเชิง ถ้ายังไม่พนก็โตชอว่ยังไม่พ้นจาก
 ความทุกข์ความยาก เมื่อตนยังไม่หลุดไม่พนก็ไม่ควรจะต้องสอนผู้อื่น
 เพราะตวยังไม่พน จะต้องสอนผู้อื่นให้พนด้วยอาการอย่างไร เปรียบ
 เหมือนบุคคลจะข้ามแม่น้ำ ถ้าวของเราข้ามไปถึงฝั่งปากโน้นแล้ว
 จึงร้องบอกให้ท่านผู้อื่นข้ามมาตามตนเช่นนั้น ส้มควรแท้ เมื่อเราร้อง
 บอกเขาแล้ว เราจะพอใจไปหรือหาไม่ก็ตามใจเขา ส่วนตัวของเรา

ซ้ำไปได้สมประสงค์แล้ว ขอบปมานฉนใด ผทจะเบนครุเป็น
 อาจารย์สอนให้ผู้นพนจากทุกข ต้องทำตัวให้พนทุกขได้ยกอน จง
 ส้มควรรจรสอนคนอน มอุปมยเหมือนผทจะพาข้ามแม่น้ำฉน
 บุคคลทเปิดองตวให้พนออกจากกองกิเลสยังไม่ได้ และจะไปเปิดอง
 ปลดตตวในป่าช้า ผทหลายเขาจะหัวเราะเยาะเย้ยว่า โอโฮ โอหนอ
 ตวของท่านกยงไม่พนทุกข แล้วจะมาพาเอาพวกข้าพเจ้าออกจากทุกข
 ได้อย่างไร ตวของท่านและพวกข้าพเจ้ายกยงไม่พนจากนรกอยู่เหมือน
 กัน จะพาพวกข้าพเจ้าให้พนจากนรกได้ด้วยอาการอย่างไร ๆ ดู
 กอนอานนท์ บุคคลจำพวกใด ทให้ฉนในป่าช้าหัวเราะเยาะเย้ยเดิน
 เช่นน บุคคลจำพวกนรกเป็นคนอปรจัญไร ให้เกิดอุบัติเหตุโรครภัย
 ไซเจ็บอนตรายต่าง ๆ หากความดีชความเจริญมิได้ ๆ ดูกอนอานนท์
 คฤห์ตถกต นนบวชกต มากล่าวว่าตวรูตวเห็น และพูดจากับตว
 ผตงน กพงให้รว่าคนจำพวกนน ไม่ใช่ศิษย์ของเราตถาคต เป็นพวก
 มัจฉาทฎฐิฎฐิภายนอกพระค้ำฉนา ไม่ควรเชื่อถอเขาเป็นครุเป็นอาจารย์
 เพราะเขาเบคนเจ้าอบาย เจ้าเล่ห์ เจ้ากลเทานน ทมความรุจรง
 เห็นจรงพูดจาดนทนากบฉนได้ มีแต่พระพุทขเจ้ากบพระอรหันตเทานน
 นอกนนไม่มีใครรุจรงเห็นจรง เป็นคนอตตตทงนน ๆ ดูกอนอานนท์
 เราจะ ทำ นาย ไร่ ให้ เห็น ใน อนาคต กาด เบอง หน้า จก เกิด ม พวก
 มัจฉาทฎฐิฎฐิภายนอกค้ำฉนา อวดอ้างว่าตวรูตวเห็นฉน ได้พูดจากับตว
 ผ ครนบุคคตจำพวกนนเกิดขึ้นแล้ว กจกเบยตเบยพพระค้ำฉนาของ
 เรา ให้เล่อมถอยลงด้วยค้ำฉนาทะเล่ยตตต่าง ๆ พระดั่งมีและ
 ด้ามเนร กจกเกิด รัส่า รัส่าย หากความดีชบายมิได้ เขาจก สอนทฎฐิ

จิตรอย่างเคร่งครัด ถอดอรรถฎีกาตั้งค้อย่างพระเทวทัต ภายหลังก็จัก
 เกิดพระบ้านพระป่ากนชน แลจะจกแตกกันออกเป็นพวก ๆ ไม่ด้ามคค
 กัน ต่างพวกก็ถอแต่ถวด คำสอนของเรากจะเลื่อมถอยลงไป เพราะ
 พวกมัจฉาทฎฐิ เห็นแต่ลาภยศหากความลุ่มมิได้ มรรคผลธรรมวิเศษ
 ก็จกไม่เกิดชนแก่เขา เขาก็เรียนเอาแต่วิชาศีลธรรมอันพวกมัจฉา-
 ทฎฐิสอนให้ รุอะไรชนเล็กน่อยก็ถวถวถวดคกันไป แททจริงความรู
 เหล่านั้น ถวนแต่รู้ดีสำหรับไปถุ่นรก เขาก็ไม่พ้นจตราบายได้เคย ๆ
 ดูก่อนอาณนท ในอนาคตกกาลภายหน้าจะม้อย่างนไม่ตองดังลย ถ้า
 ผู้ใดรู้ตททฎฐิอย่างนไวแล้ว เมื่อใดเห็นจงเพียรพยายามละเว้น ก
 จกได้ประลพความลุ่ม การระงับตบิกเลล็ดก็ให้ระงับบริโภค ๒
 ประการให้เบาปางลง บริโภค ๒ นั้น คือจวรบัจจยและละนาลนระบัจจย
 ๒ อย่างนชอว่าบริโภคภายนอก นับเป็นอย่าง ๑ บินทบาทบัจจยและ
 คณานบัจจย ๒ อย่างนชอว่าบริโภคภายใน นับเป็นอย่าง ๑ บริโภค
 ทงสองอย่างน เบนตวงกเลล็ด ตวทกช ตวลช สันทงนถ ถ้าบริโภค๒
 อย่างนมากชนเท่าใด ทกชกมากชนเท่าอนถ ถ้าบริโภค ๒ อย่าง
 นนอยลง ทกชกนอยลง ความลุ่มชกมากชน คือว่าบาปนอยลงเท่าใด
 บุญกุศลชกมากชนเท่าอนถ อนบุญกุศลชกมอยทตวบคคตทงลน ผู้ทละบริ-
 โภค ๒ อย่างนนใดแลถวนรกกกพน ลักรรคและพระนพพานและลิ่งใด ๆ
 ก็ใดในทอน ๆ ๆ ดูก่อนอาณนท บุคคตทบวชแล้ว ไม่รู้จักระงับตบ
 กิเลล็ด คือบริโภค ๒ ให้เบาปาง เขาใจว่าบวชรักษาศีลถอครองวัดค
 เขาบุญ ไม่หาอบายระงับตบิกเลล็ดและบริโภค ๒ จะได้บุญได้ความลุ่ม
 มาแต่ทไหน ถาคคอย่างนถ แม้จะรักษาศีลตถอดพระปาฏิโมกข์และ

ชดงควัตต์ ก็หากเป็นอนรรักษาเปล่า รักษาให้เหนื่อยยากลำบากกาย
 เปล่า ไม่อาจเป็นบุญเป็นกุศลได้ พระปาฏิโมกข์และชดงควัตต์ทั้ง
 หดายที่เราบัญญัติแต่งตั้งไว้นั้น ก็เพื่อเป็นเครื่องระงับดับกิเลสตัณหา
 หาคอบริโภคทั้ง ๒ ถ้าระงับไม่ได้ก็ไม่เป็นบุญเป็นกุศล ผู้ที่ทำความ
 เข้าใจว่า พระปาฏิโมกข์ และชดงควัตต์ จะช่วยยกตัวขึ้นไปสู่สวรรค์
 และพระนิพพานเช่นนั้น เป็นความเห็นของคนทงเฆดาเบาปัญญา จึง
 ไม่พ้นทุกข์เลย บริโภคทั้ง ๒ นั้น ได้ชื่อว่าปติโพช ๒ ที่แปลว่าความ
 กังวล การรักษาพระปาฏิโมกข์ และชดงควัตต์ ก็เพื่อจะตัดปติโพช
 ความกังวลให้เบาบางลง ถ้าเบาบางลงได้เท่าใด ก็เป็นบุญเป็นกุศล
 เป็นสวรรค์ และพระนิพพานขึ้นไปเท่านั้น พระพุทธเจ้ายังโอวาทคำสั่ง
 สอนลงสู่ปติโพช ๒ ว่าเป็นที่หนักสุดโดยต้นเชิง คือว่านรกสวรรค์และ
 พระนิพพานมีอยู่ที่ปติโพช ๒ ครอบบริบูรณ์ ผู้ศึกษาเล่าเรียนจะรู้มาก
 รุ้หน่อยเท่าไรไม่นิยม รุ้มากหรือรุ้หน่อย ถ้าระงับปติโพชนั้นได้ก็เป็นดี
 จะอยู่วัดบ้านหรือวัดป่าประการใดก็ตาม ถ้าระงับปติโพช ๒ นั้นได้
 ย่อมเป็นความดีความชอบทั้งสิ้น ถ้าระงับปติโพช ๒ นั้นไม่ได้ แม้จะ
 รุ้มากมายและอยู่วัดบ้านวัดป่าประการใด ย่อมไม่ผิดทงน พระพุทธเจ้า
 ตรัสเทศนาเป็นใจความอย่างนั้น อนตบนั้นจึงตรัสเทศนาต่อไปอีกว่า
 อาทนุท ดูก่อนอาทนุท ชรรมนชอวา พระยาชรรมนกราช เพราะเป็น
 ผู้ใหญ่กว่าชรรมทงหดาย ขอที่เราตถาคตได้ตรัสไว้แล้วใน ชรรม
 หมวดน คอใดชนรกและสวรรค์ และพระนิพพาน ก็เล็ดค้นหาโดย
 จะแจ้งต้นเชิง เมื่อผู้ใดได้ฟังแล้วปรารภนาสู่ชทุกขประการใด ก็จง
 เตือกประพฤติตาม ความปรารภนา เมื่อพระพุทธเจ้าตรัสฉะนั้นแล้ว

จงชาตรีอ่อนนุญาตบัจฉิมบรรพชาไว้แก่ข้าฯ อานนท์ว่า อานนทฺ์ คุณก่อน
 อานนท์ แม่โอบุฉิมกาด เมื่อหาพระสังฆ์ครบคณะบรรพชาไม่ได้ โดย
 ทศตแม่ภิกษุองค์เดียว เมื่อกุดบุตรมศีรัทธาเลื่อมใสในคุณแห่งเรา
 ตถาคต อยากจะบวชเป็นภิกษุในสำนักแห่งภิกษุองค์เดียว ก็จงบวช
 เกิด โดยทศตลงไปอีก แม่จะหาพระภิกษุสังฆ์องค์เดียวไม่ได้ กุดบุตร
 ผู้มศีรัทธาใครจะบวชสืบคำสอนแห่งเราตถาคต ก็ให้ศึกษาจตุปาราชิก
 และบริโภค ๒ นั้นให้เข้าใจ แล้วเข้าสู่ณะเพาะพระพุทธรูป หรือ
 พระสถูป หรือพระเจดีย์ หรือแม่หาทศวรรคาวพเช่นนั้นไม่ได้ ก็ให้
 ระวังถึงเราตถาคตแล้วบวชเป็นภิกษุเกิด ให้ตั้งใจสมาทานว่า อิมิ
 ปพฺพชฺชํ สมานิยามิ ทุตฺติมฺปิ อิมิ ปพฺพชฺชํ สมานิยามิ
 ตุตฺติมฺปิ อิมิ ปพฺพชฺชํ สมานิยามิ แล้วให้สมาทานจตุปาราชิกว่า
 ปฐฺมํ ปาราชิกํ สมานิยามิ ทุตฺติยํ ตุตฺติยํ จตฺตถิ ปาราชิกํ สมานิ-
 ยามิ แล้วบวชเป็นภิกษุเกิด ถ้าหากพระสังฆ์ยังมีอยู่อย่างน้อยเพียงองค์
 เดียวแล้ว จะบวชโดยดำฟังไม่ได้ ถ้าชนบวชชยว่าติดกตหมันพระ-
 คำสอน เป็นบาปยงนกออย่าทาเลย เมื่อบวชโดยวชน ผู้ใดคิดคาน
 ว่าไม่ควรจักเป็นบาปเป็นกรรมยงนกอ เราอนุญาตไว้สำหรับคราว
 อนุตราต่างหาก ฯ ข้าแต่พระมหากัสสป พระพุทธเจ้าตรัสเทศนา
 แก่ข้าฯ อานนทฺ์ดังนี้ ขอพระอรยสังฆ์ทั้งหลายจงทราบด้วยพละญาณ
 ของตนโดยนัยดังข้าฯ อานนทฺ์ แล่ดงมาน เทอญ แล่ดงพระองค์ก็
 หยตไม่ตรัสเทศนา อีกต่อไป ข้าพเจ้ากราบ ถวายบังคมแล้ว ก็กลับ
 ไปสู่สำนักท่านครมานนท์ แล่ดงสัญญาทั้ง ๒ ประการ คือรูปสัญญา
 นามสัญญา ให้พระผู้เป็นเจ้าฟังโดยพุทธบริหารทุกประการ ท่าน

พิมพ์ที่โรงพิมพ์สินทวี ๓๓ หลังอาคาร ก. ถนนราชดำเนิน พระนคร
นายหว่า แซ่เซ็ก ผู้พิมพ์โฆษณา ๑/๑/๒๕๐๒
โทร. ๒๖๔๓๓
